

**AKTUALIZACJA
PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA GMINY DOMINOWO
na lata 2011 – 2014
PROJEKT**

ZLECENIODAWCA:

**Gmina Dominowo
ul. Centralna 7
63 – 012 Dominowo**

AUTOR OPRACOWANIA:

mgr Justyna Dąbrowska
mgr Alicja Dąbrowska

DYREKTOR:

mgr Przemysław Dąbrowski

Dominowo, czerwiec 2011 r.

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	4
1.1. Podstawa prawna.....	4
1.2. Przedmiot i cel opracowania.....	4
1.3. Instytucje uczestniczące w realizacji Programu Ochrony Środowiska	5
1.4. Metodyka opracowania	5
1.5. Terminologia	6
1.5.1. Terminologia z zakresu rozwoju zrównoważonego	6
1.5.2. Terminologia z zakresu ochrony środowiska	6
1.5.3. Terminologia z zakresu gospodarki wodno-ściekowej.....	8
II. CHARAKTERYSTYKA GMINY	11
2.1. Podstawowe dane i wielkości administracyjne	11
2.2. Położenie geograficzne	13
2.3. Warunki klimatyczne	13
2.4. Wartości kulturowe.....	14
2.5. Infrastruktura techniczna	15
2.5.1. Komunikacja drogowa	15
2.5.2. Elektroenergetyka	16
2.5.3. Energetyka wiatrowa.....	16
2.5.4. Gazownictwo.....	16
2.5.5. Gospodarka wodno – ściekowa	17
2.5.6. Gospodarka odpadami.....	19
III. DIAGNOZA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA	20
3.1. Środowisko przyrodnicze	20
3.1.1. Rzeźba terenu	20
3.1.2. Budowa geologiczna	20
3.1.3. Warunki hydrologiczne	21
3.2. Ochrona przyrody	21
3.2.1. Pomniki przyrody	21
3.3. Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt.....	22
3.4. Zasoby surowców mineralnych.....	23
3.5. Powietrze atmosferyczne	23
3.6. Hałas i pola elektromagnetyczne	24
3.6.1. Hałas komunikacyjny	24
3.6.2. Hałas przemysłowy	25
3.6.3. Promieniowanie elektromagnetyczne.....	25
3.7. Zasoby wodne	27
3.7.1. Wody powierzchniowe	27
3.7.2. Wody podziemne	28
3.8. Jakość gleb	30
3.9. Lasy.....	32
IV. EDUKACJA EKOLOGICZNA	34
V. ANALIZA SWOT	43
VI. PRIORYTETY EKOLOGICZNE	44
VII. HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ PRIORYTETOWYCH 2011 - 2014	46
VIII. STRATEGIA DZIAŁAŃ	51
8.1. Ochrona przyrody	52
8.1.1. Strategia realizacji celu.....	53
8.2. Ochrona powietrza atmosferycznego	54

8.2.1. Strategia realizacji celu	54
8.3. Ochrona wód	55
8.3.1. Strategia realizacji celu	56
8.4. Ochrona powierzchni ziemi i gleb oraz surowców mineralnych	57
8.4.1. Strategia realizacji celu	58
8.5. Ochrona zasobów leśnych	59
8.5.1. Strategia realizacji celu	59
8.6. Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym	61
8.6.1. Strategia realizacji celu	62
IX. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	64
9.1. Emisja obligacji komunalnych	65
9.2. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	65
9.3. Wsparcie finansowe dla krajów członkowskich Unii Europejskiej	66
9.4. Bank Ochrony Środowiska	70
9.5. Partnerstwo publiczno – prywatne	73
X. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM	74
XI. MONITORING PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	76
XII. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	77
XIII. UWARUNKOWANIA PRAWNE	78
XIV. BIBLIOGRAFIA	81
XV. ZAŁĄCZNIKI GRAFICZNE	83
15.1. Fotografie obiektów Gminy Dominowo	83
15.2. Ankiety – przykład	87

1. WSTĘP

1.1. Podstawa prawna

Zgodnie z zapisami Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo Ochrony Środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 z póź. zm.), na samorządy wszystkich szczebli został nałożony obowiązek sporządzenia Programów Ochrony Środowiska. „Program Ochrony Środowiska dla gminy Dominowo”, który został opracowany przez firmę UNITEL Sp. z o.o. ul. Przemysłowa 39, 61 – 541, określał zadania Samorządu Gminy w dziedzinie ochrony środowiska przyrodniczego na lata 2004 – 2008, z uwzględnieniem perspektywy do roku 2014. Program ten został zatwierdzony uchwałą nr XIV/100/04 Rady Gminy Dominowo z dnia 30 czerwca 2004 r.

Z realizacji Programu Ochrony Środowiska organ wykonawczy gminy sporządza co 2 lata raport, który przedstawia Radzie Gminy. Uchwałą nr 26/V/2007 r. Rady Gminy Dominowo z dnia 27 kwietnia 2007 oraz uchwałą nr XXVIII/168/2009 Rady Gminy Dominowo z dnia 17 grudnia 2009 r., został zatwierdzony Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dominowo. Okres sprawozdawczy obejmował okres od uchwalenia Programu Ochrony Środowiska tj. od 30.06.2004 r. do 31.12.2009 r.

W celu dostosowania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dominowo do dokumentów nadrzędnych oraz aktualizacji danych zawartych w Programie została zawarta umowa pomiędzy Gminą Dominowo z siedzibą w Dominowie, ul. Centralna 7, a firmą „HYDROGEO” Justyna Dąbrowska z siedzibą w Zaniemyślu, ul. Słowackiego 3, której przedmiotem była „Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dominowo”.

1.2. Przedmiot i cel opracowania

Przedmiotem opracowania jest aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dominowo, który został sporządzony w 2004 r. Opracowanie szczegółowe charakteryzuje wszystkie elementy środowiska w tym: powietrza, poziomu hałasu i promieniowania elektromagnetycznego, wód powierzchniowych i podziemnych, gleby i ziemi, środowiska przyrodniczego (roślinnego i zwierzęcego), zasobów naturalnych, oraz towarzyszące im zagrożenia występujące na terenie Gminy Dominowo. Określa cele i priorytety ekologiczne wynikające z diagnozy stanu, ustala harmonogram realizacji działań proekologicznych na lata 2011 – 2014, w perspektywie do 2018 r. oraz prezentuje mechanizmy prawno – ekonomiczne niezbędne do osiągnięcia założonych celów. Kierując się troską o stan środowiska naturalnego i chęcią ochrony zasobów przyrodniczych gminy wyznaczono cele i kierunki działań w zakresie ochrony środowiska. Kryteria wyboru

priorytetów w zakresie ochrony środowiska na terenie gminy zostały opracowane w oparciu o potrzeby i istniejące warunki lokalne w tym zakresie.

Główne cele działań w zakresie ochrony środowiska:

1. Ochrona przyrody.
2. Ochrona powietrza atmosferycznego.
3. Ochrona wód.
4. Ochrona powierzchni ziemi i gleb oraz surowców mineralnych.
5. Ochrona zasobów leśnych.
6. Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym.

1.3. Instytucje uczestniczące w realizacji Programu Ochrony Środowiska

Organem odpowiedzialnym za opracowanie „Programu Ochrony Środowiska” oraz jego aktualizację i realizację jest Gmina Dominowo. Uczestnikami procesu realizacji „Programu Ochrony Środowiska” są natomiast następujące grupy podmiotów:

- Rada Gminy, która uchwała strategię rozwoju gminy, plan zagospodarowania przestrzennego oraz gminne programy sektorowe,
- Wójt,
- administracja specjalna, która zajmuje się kontrolą przestrzegania prawa w zakresie ochrony środowiska,
- jednostki dysponujące środkami finansowymi na realizację programu (Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Zarząd Województwa, jednostki samorządu terytorialnego, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa i inne).

1.4. Metodyka opracowania

Z uwagi na obowiązek dostosowania się do nadrzędnych aktów prawnych oraz dokumentów ze szczególnym uwzględnieniem wymagań i standardów obowiązujących w Unii Europejskiej dokonano opracowania „Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska” dla gminy Dominowo na lata 2011 - 2014. Podstawowym źródłem danych na temat aktualnego stanu i zagrożeń środowiska przyrodniczego w gminie były informacje uzyskane od samorządu lokalnego, a także dane statystyczne otrzymane z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

1.5. Terminologia

Program ochrony środowiska wymusza na wszystkich uczestnikach procesów decyzyjnych i inwestycyjnych zastosowanie jednakowej terminologii dotyczącej całokształtu ochrony środowiska. Poniżej podane zostały znaczenia zwrotów użytych w opracowaniu, które są zgodne z definicjami zawartymi w Ustawie Prawo Ochrony Środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2008 Nr 25, poz. 150).

1.5.1. Terminologia z zakresu rozwoju zrównoważonego

Ochrona środowiska - rozumie się przez to podjęcie lub zaniechanie działań, umożliwiające zachowanie lub przywracanie równowagi przyrodniczej; ochrona ta polega w szczególności na:

- racjonalnym kształtowaniu środowiska i gospodarowaniu zasobami środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- przeciwdziałaniu zanieczyszczeniom,
- przywracaniu elementów przyrodniczych do stanu właściwego.

Równowaga przyrodnicza - jest to taki stan, w którym na określonym obszarze istnieje równowaga we wzajemnym oddziaływaniu: człowieka, składników przyrody żywej i układu warunków siedliskowych tworzonych przez składniki przyrody nieożywionej.

Środowisko – rozumie się przez to ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, a w szczególności powierzchnię ziemi, kopaliny, wody, powietrze, krajobraz, klimat oraz pozostałe elementy różnorodności biologicznej, a także wzajemne oddziaływania pomiędzy tymi elementami.

Zrównoważony rozwój - rozumie się przez to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego, jak i przyszłych pokoleń.

1.5.2. Terminologia z zakresu ochrony środowiska

Emisja – rozumie się przez to wprowadzane bezpośrednio lub pośrednio, w wyniku działalności człowieka, do powietrza, wody, gleby lub ziemi:

- substancje,
- energie, takie jak ciepło, hałas, wibracje lub pola elektromagnetyczne.

Eutrofizacja – rozumie się przez to wzbogacanie wody biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód.

Hałas - rozumie się przez to dźwięki o częstotliwościach od 16 Hz do 16 000 Hz.

Obszar chronionego krajobrazu – obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwości zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Celem tworzenia obszarów chronionego krajobrazu może być w szczególności zapewnienie powiązania terenów poddanych ochronie w system obszarów chronionych.

Oddziaływanie na środowisko - rozumie się przez to również oddziaływanie na zdrowie ludzi.

Oddziaływanie na obszar Natura 2000 – rozumie się przez to podejmowane działania, które mogą w znaczący sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i siedlisk zwierząt lub w inny sposób wpłynąć negatywnie na gatunki, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000.

Organ ochrony środowiska – rozumie się przez to organy administracji powołane do wykonywania zadań publicznych z zakresu ochrony środowiska, stosownie do ich właściwości określonej w tytule VII w dziale I Prawa ochrony środowiska.

Organizacja ekologiczna – rozumie się przez to organizacje społeczne, których statutowym celem jest ochrona środowiska.

Pomnikami przyrody – są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej i historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe oraz jaskinie.

Poważna awaria – rozumie się przez to zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi, lub środowiska, lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem.

Powierzchnia ziemi - rozumie się przez to naturalne ukształtowanie terenu, glebę oraz znajdującą się pod nią ziemię do głębokości oddziaływania człowieka, z tym że pojęcie „gleba” oznacza górną warstwę litosfery, złożoną z części mineralnych, materii organicznej, wody, powietrza i organizmów, obejmującą wierzchnią warstwę gleby i podglebie.

Powietrze - rozumie się przez to powietrze znajdujące się w troposferze, z wyłączeniem wnętrza budynków i miejsc pracy.

Poziom hałasu – rozumie się przez to równoważny poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB).

Poziom substancji w powietrzu - rozumie się przez to stężenie substancji w powietrzu w odniesieniu do ustalonego czasu lub opad takiej substancji w odniesieniu do ustalonego czasu i powierzchni.

Pozwolenie, bez podania jego rodzaju – rozumie się przez to pozwolenie na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, o którym mowa w art. 181 ust. 1 Prawa Ochrony Środowiska.

Standardy emisyjne – rozumie się przez to dopuszczalne wielkości emisji.

Substancja niebezpieczna – rozumie się przez to jedną lub więcej substancji albo mieszaniny substancji, które ze względu na swoje właściwości chemiczne, biologiczne lub promieniotwórcze mogą, w razie nieprawidłowego obchodzenia się z nimi, spowodować zagrożenie życia lub zdrowia ludzi, lub środowiska; substancją niebezpieczną może być surowiec, produkt, półprodukt, odpad, a także substancja powstała w wyniku awarii.

Użytkami ekologicznymi – są zasługujące na ochronę „pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna i torfowiska, wydmy płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Wielkość emisji - rozumie się przez to rodzaj i ilość wprowadzanych substancji lub energii w określonym czasie oraz stężenia lub poziomy substancji lub energii, w szczególności w gazach odlotowych, wprowadzanych ściekach oraz wytwarzanych odpadach.

Zakład – rozumie się przez to jedną lub kilka instalacji wraz z terenem, do którego prowadzący instalacje posiada tytuł prawny, oraz znajdującymi się na nim urządzeniami.

Zanieczyszczenie – rozumie się przez to emisję, która może być szkodliwa dla zdrowia ludzi lub stanu środowiska, może powodować szkodę w dobrach materialnych, może pogarszać walory estetyczne środowiska lub może kolidować z innymi, uzasadnionymi sposobami korzystania ze środowiska.

1.5.3. Terminologia z zakresu gospodarki wodno-ściekowej

Ścieki – rozumie się przez to wprowadzane do wód lub do ziemi:

- wody zużyte, w szczególności na cele bytowe lub gospodarcze;
- ciekłe odchody zwierzęce, z wyjątkiem gnojówki i gnojowicy przeznaczonych do rolniczego wykorzystania w sposób i na zasadach określonych w ustawie z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 147 poz. 1003);

- wody opadowe lub roztopowe, ujęte w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacyjne, pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych o trwałej nawierzchni, w szczególności z miast, portów, lotnisk, terenów przemysłowych, handlowych, usługowych i składowych, baz transportowych oraz dróg i parkingów;
- wody odciekowe ze składowisk odpadów i miejsc ich magazynowania, wykorzystane solanki, wody lecznicze i termalne;
- wody pochodzące z odwodnienia zakładów górniczych, z wyjątkiem wód włączanych do górotworu, jeżeli rodzaje i ilość substancji zawartych w wodzie włączanej do górotworu są tożsame z rodzajami i ilościami substancji zawartych w pobranej wodzie;
- wody wykorzystane, odprowadzane z obiektów chowu lub hodowli ryb łososiowatych;
- wody wykorzystane, odprowadzane z obiektów chowu lub hodowli ryb innych niż łososiowate albo innych organizmów wodnych, o ile produkcja tych ryb lub organizmów, rozumiana jako średnioroczny przyrost masy tych ryb albo tych organizmów w poszczególnych latach cyklu produkcyjnego, przekracza 1500 kg z 1 ha powierzchni użytkowej stawów rybnych tego obiektu w jednym roku danego cyklu.

Ścieki bytowe – rozumie się przez to ścieki z budynków mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego oraz użyteczności publicznej, powstające w wyniku ludzkiego metabolizmu oraz funkcjonowania gospodarstw domowych oraz ścieki o zbliżonym składzie pochodzące z tych budynków.

Ścieki komunalne – rozumie się przez to ścieki bytowe lub mieszaninę ścieków bytowych ze ściekami przemysłowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi, odprowadzane urządzeniami służącymi do realizacji zadań własnych gminy w zakresie kanalizacji i oczyszczania ścieków komunalnych.

Ścieki przemysłowe – rozumie się przez to ścieki, niebędące ściekami bytowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi powstałe w związku z prowadzoną przez zakład działalnością handlową, przemysłową, składową, transportową lub usługową, a także będące ich mieszaniną ze ściekami innego podmiotu, odprowadzane urządzeniami kanalizacyjnymi tego zakładu.

Instalacje – rozumie się przez to:

- stacjonarne urządzenie techniczne;
- zespół stacjonarnych urządzeń technicznych powiązanych technologicznie, do których tytułem prawnym dysponuje ten sam podmiot i położonych na terenie jednego zakładu;
- budowle niebędące urządzeniami technicznymi ani ich zespołami, których eksploatacja może spowodować emisję.

Przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne – przedsiębiorcą w rozumieniu przepisów o działalności gospodarczej, jeżeli prowadzi działalność gospodarczą w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków, oraz gminne jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej, prowadzące tego rodzaju

działalność.

Urządzenia wodne - rozumie się przez to urządzenia służące kształtowaniu zasobów wodnych oraz korzystaniu z nich, a w szczególności:

- budowle: piętrzące, upustowe, przeciwpowodziowe i regulacyjne, a także kanały i rowy;
- zbiorniki, obiekty zbiorników i stopnie wodnych;
- stawy rybne oraz stawy przeznaczone do oczyszczania ścieków, rekreacji lub innych celów;
- obiekty służące do ujmowania wód powierzchniowych oraz podziemnych;
- obiekty energetyki wodnej;
- wyloty urządzeń kanalizacyjnych służące do wprowadzania ścieków do wód lub urządzeń wodnych oraz wyloty urządzeń służące do wprowadzania wody do wód lub urządzeń wodnych;
- stałe urządzenia służące do połowu ryb lub do pozyskiwania innych organizmów wodnych;
- mury oporowe, bulwary, nabrzeża, pomosty, przystanie, kąpieliska;
- stałe urządzenia służące do dokonywania przewozów międzybrzegowych.

Sieć – przewody wodociągowe lub kanalizacyjne wraz z uzbrojeniem i urządzeniami, którymi dostarczana jest woda lub, którymi odprowadzane są ścieki, będące w posiadaniu przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego.

Urządzenia kanalizacyjne – sieci kanalizacyjne, wyloty urządzeń kanalizacyjnych służących do wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi oraz urządzenia podczyszczające i oczyszczające ścieki oraz przepompownie ścieków.

Urządzenia wodociągowe – ujęcia wód powierzchniowych i podziemnych, studnie publiczne, urządzenia służące do magazynowania i uzdatniania wód, sieci wodociągowe, urządzenia regulujące ciśnienie wody.

Przyłącze kanalizacyjne – odcinek przewodu łączącego wewnętrzną instalację kanalizacyjną w nieruchomości odbiorcy usług z siecią kanalizacyjną, za pierwszą studzienką, licząc od strony budynku, a w przypadku jej braku - od granicy nieruchomości gruntowej.

Urządzenie pomiarowe – przyrząd pomiarowy mierzący ilość odprowadzanych ścieków, znajdujący się na przyłączy kanalizacyjnym.

Przyłącze wodociągowe – odcinek przewodu łączącego sieć wodociągową z wewnętrzną instalacją wodociągową w nieruchomości odbiorcy usług wraz z zaworem za wodomierzem głównym.

II. CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.1. Podstawowe dane i wielkości administracyjne

Gmina Dominowo leży w centralnej części województwa wielkopolskiego, w powiecie średzkim. Oddalona jest około 31 km na południowy wschód od miasta Poznania. Przez obszar gminy przebiega autostrada A2 łącząca wschód Polski z zachodem oraz droga wojewódzka nr 432 Śrem - Środa Wlkp. - Września

Mapa 1. Podział administracyjny Powiatu Średzkiego.

Gmina Dominowo graniczy z następującymi gminami:

- od północnego – zachodu z gminą Kostrzyn (powiat poznański)
- od północnego – wschodu z gminą Nekla, Września i Miłosław (powiat wrzesiński),
- od południa z Środa Wlkp. (powiat średzki).

Dominowo – duża wieś gminna, jest centrum administracyjnym gminy obejmującej obszar 79,3 km² i zamieszkaną przez około 2965 osób.

Dane administracyjne gminy Dominowo

Tabela 1

Wyszczególnienie	Wartości
Powierzchnia gminy ogółem (km ²)	79,3
Stan ludności (os.)	2 965
Gęstość zaludnienia (os. na km ²)	37
Liczba gospodarstw domowych	673
Liczba gospodarstw rolnych	391

źródło: Urząd Gminy Dominowo, 2011 r.

Dominowo jest gminą typowo rolniczą, użytki rolne w stosunku do całkowitej powierzchni gminy stanowią 87,5 % gruntów ogółem. Na terenie powiatu Średzkiego największe obszary gleb należących do wyższych klas bonitacyjnych (III a i III b) znajdują się w gminach Środa Wlkp. i Dominowo. Uprawia się tu przede wszystkim zboża, ziemniaki, buraki cukrowe i warzywa. Na terenie gminy rozwija się również działalność usługowa, handlowa i drobne rzemiosło.

Gmina Dominowo składa się z 27 miejscowości, które zgrupowane są w 19 sołectwach.

Podział administracyjny gminy Dominowo

Tabela 2

Lp	Nazwy wiosek	Liczba ludności
1	Andrzejpole	-
2	Bagrowo	79
3	Biskupice	122
4	Borzejewo	101
5	Bukowy Las	92
6	Chłapowo	118
7	Dominowo	592
8	Dzierżnica	205
9	Gablin	56
10	Giecz	160
11	Grodziszczko	--
12	Janowo	3
13	Karolewo	40
14	Kopaszyce	60
15	Marianowo	54
16	Michałow	28
17	Mieczysławowo	44
18	Murzynowo Kościelne	346
19	Nowojewo	81
20	Orzeszkowo	157
21	Poświętno	42
22	Rusiborek	72
23	Rusibórz	161
24	Sabaszczewo	73
25	Szrapki	41
26	Wysławice	1
27	Zberki	237
Razem		2965

źródło: Urząd Gminy Dominowo, 2011 r.

Teren gminy pod względem rzeźby cechuje się monotonią - przeważają na nim równiny. Wskaźnik lesistości na poziomie 7 % jest najniższym wskaźnikiem spośród wszystkich gmin powiatu.

Uproszczoną strukturę użytkowania gruntów na terenie gminy, przedstawia tabela 3.

Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy Dominowo

Tabela 3

Rodzaje gruntów	Powierzchnia ewidencyjna (ha)	Udział w ogólnej powierzchni (%)
Powierzchnia ogólna	7 932	100,0
Użytki rolne	6 732	84,9
Użytki leśne	580	7,3
Grunty zabudowane i zurbanizowane	177	2,2
Wody	63	0,8
Tereny inne	380	4,8

Źródło: Urząd Gminy Dominowo, 2011 r.

2.2. Położenie geograficzne

Obszar gminy Dominowo zgodnie z podziałem Polski na regiony fizyczno - geograficzne (J. Kondracki 2000), położony jest w obrębie podprowincji Pojezierza Południowobałtyckiego. W skład Pojezierza Południowobałtyckiego na omawianym terenie wchodzi makroregion Pojezierza Wielkopolskiego z mezoregionem Równina Wrzesińska.

Równina Wrzesińska to praktycznie bezjeziorna równina morenowa położona na północ od doliny Warty i na zewnątrz strefy moren czołowych fazy poznańskiej. Zbudowana jest ona z osadów glacialnych i fluwioglacialnych, związanych ze stadiem leszczyńskim i poznańskim zlodowacenia bałtyckiego. Rozpatrywany obszar charakteryzuje się wyrównaną powierzchnią przecinaną niewielką ilością drobnych obniżzeń dolinnych. Na równinie występują niewielkie wzniesienia piaszczyste pochodzenia sandrowo – kemowego. Rzędne terenu oscylują w granicach 100 - 110 m n.p.m.

2.3. Warunki klimatyczne

Teren gminy należy do regionu klimatycznego VIII zachodnio-pomorskiego północno – wielkopolskiego, subregionu Pyzderskiego VIII-6 wg A. Wosia (1994). Charakterystyczną cechą tego regionu jest występowanie pogody bardzo ciepłej, a jednocześnie pochmurnej i bez opadów, z mniejszą amplitudą temperatur oraz wczesną wiosną i latem, a krótką zimą.

Warunki klimatyczne	Wskaźnik
Średni roczny opad	530 [mm]
Średnia temperatura powietrza	8,8 [° C]
Najwyższe średnie temperatury	17,2 [° C] czerwiec
Najniższe średnie temperatury	- 3,2 [° C] styczeń
Liczba dni ciepłych	275
Liczba dni mroźnych	35
Liczba dni z przymrozkami	81
Przeważający kierunek wiatrów	W i SW o prędkości 4,0 m/sek.
Okres wegetacyjny	200 – 220 dni

Teren gminy położony jest w krainie Wielkich Dolin wg E. Romera, jest to obszar o najniższym wskaźniku opadów. Niedobór wody wynosi ok. 300 mm. Średnia roczna suma opadów wynosi 530 mm, w latach wilgotnych opady wynoszą 816 mm, natomiast w latach suchych 345 mm. W okresie wegetacyjnym istotnym dla rolnictwa suma opadów wynosi 325 mm.

Niekorzystnymi zjawiskami klimatycznymi, które występują na terenie gminy są wiosenne gradobicia i erozja wietrzna.

Różnice klimatyczne zaznaczają się okresowo na terenach wysoczyznowych oraz doliny Moskawy. W dolinach rzek częściej występują przymrozki i zalegają chłodniejsze masy powietrza. Swoisty mikroklimat wprowadzają także kompleksy leśne, które dają nam w upalne dni większe zacienienie i wilgotność oraz niższą temperaturę.

2.4. Wartości kulturowe

Zasoby dziedzictwa kulturowego stanowią trwały i istotny element struktury funkcjonalno - przestrzennej gminy. Niewątpliwie największą atrakcją turystyczną, a przede wszystkim historyczną jest gród w Grodziszczku koło Giecza, który w XI w był jednym z najważniejszych grodów piastowskich. Teren rezerwatu archeologicznego w Grodziszczku wraz z odsłoniętymi fundamentami palatium książęcego jest miejscem stałej ekspozycji i prac archeologów. W miejscowości Górzno k. Dzierżnicy został odkryty jeden najbogatszych skarbów z XI w – całość wydobytych monet ważyła około 20 kg.

Dominowo jest gminą o stosunkowo bogatym środowisku kulturowym, poniżej została przedstawiono zabytki wpisane do rejestru.

Miejscowość 1	Obiekt 2
Bagrowo	Kościół p.w. św. Katarzyny z 1751 r. Zespół dworski z końca XIX w
Biskupice	Zespół dworski z początku XIX w
Borzejewo	Zespół folwarczny z początku XX w, w tym park krajobrazowy przed 1880 r.
Chłapowo	Zespół dworski z XIX w
Dominowo	Kościół ewangelicki p.w. św. Andrzeja Boboli z początku XX w Pastorówka z początku XX w Zespół karczmy z początku XX w
Dzierżnica	Zespół dworsko-folwarczny z końca XIX i początku XX w Wiatrak Koźlak z 1884 r.
Giecz	Zespół kościoła parafialnego p.w. Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja z XII i XIII w Pozostałości zespołu dworskiego z XIX i XX w, w tym park krajobrazowy z początku XX w
Grodziszczko	Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Jana Chrzciciela i Matki Bożej Pocieszenia z XVIII i XIX w znajdujący się na pozostałościach wczesnopiastowskiej, kamiennej świątyni z XII w Rezerwat archeologiczny Gród Piastowski w Gieczu z fundamentami Palatium książęcego z X w
Kopaszyce	Zespół dworski z początku XX w, w tym park krajobrazowy z końca XIX w
Marianowo	Wiatrak Koźlak z 1865 r
Murzynowo Kościelne	Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Jana Chrzciciela z XVIII i XIX w Kaplica przedpogrzebowa z XIX w Zespół dworski z końca XIX w, w tym park krajobrazowy z ok. 1888 r.
Nowojewo	Pozostałości zespołu folwarcznego z 1900 r.
Rusiborek	Wiatrak Koźlak z końca XIX w
Rusibórz	Zespół dworski z końca XIX w, w tym park krajobrazowy z XIX i XX w
Sobaszczewo	Zespół folwarczny, w tym park krajobrazowy z XIX/XX
Wysławice	Gorzelnia dworska z początku XX w
Zberki	Zespół dworski, w tym park krajobrazowy z końca XIX w

Źródło: Starostwo Powiatowe w Środzie Wilkp., 2011 r.

2.5. Infrastruktura techniczna

2.5.1. Komunikacja drogowa

Przez obszar gminy przebiega międzynarodowa droga E30 relacji Świecko – Terespol i autostrada A2, a także droga wojewódzka nr 432 Leszno – Krzywiń – Śrem – Środa Wielkopolska – Września. Droga zlokalizowana jest w południowej części gminy, przechodzi przez wsi Zberki i Mieczysławowo. Długość jej odcinka na obszarze gminy wynosi 3,26 km. Przez gminę przebiegają następujące drogi powiatowe o łącznej długości 48,083 km:

Nr drogi	Długość odcinka w km	Nazwa
2443	4,560	Gułtowy - Giecz
3662	9,052	Giecz - Nekla
3663	9,301	Giecz – Kopaszyce
3664	3,258	Dominowo - Orzeszkowo
3665	1,831	Orzeszkowo – Targowa Górka
3666	2,975	Zberki – Miłosław
3729	2,275	Dominowo - Szrapki
3730	1,685	Chłapowo - Dominowo
3731	4,380	Pławce - Chłapowo
3771	2,500	Zdziechowice - Gablin
3772	6,266	Gułtowy - Borzejewo

Źródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Środzie Wilkp., 2011 r.

Łączna długość dróg gminnych wynosi 52,7 km. W jej skład wchodzi łącznie 25 odcinków dróg.

2.5.2. Elektroenergetyka

Przez obszar gminy obecnie przebiega jedna linia wysokiego napięcia 220/400 kV Kromolice - Pałnów. Linia ta posiada wyłącznie charakter tranzytowy.

W południowej części obszaru gminy przebiega linia elektroenergetyczna 110 kV relacji Leszno – Śrem – Środa Wilkp. – Miłosław – Września.

Na terenie gminy nie ma stacji rozdzielczych 110/15 kV. Zasilanie gminy odbywa się za pośrednictwem linii 15 kV ze stacji rozdzielczych „Nekla” i „Miłosław” zlokalizowanych poza jej granicami.

2.5.3. Energetyka wiatrowa

Na terenie gminy Dominowo znajdują się dwie turbiny wiatrowe, każda o mocy 0,6 KW. Zlokalizowane są one w miejscowości Giecz na działce o nr ewidencyjnym 10/2.

2.5.4. Gazownictwo

W północnej części gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia Q 150 mm Swarzędz – Kostrzyn – Nekla – Września. Najbliższa stacja redukcyjno – pomiarowa 1° znajduje się w Stroszkach gm. Nekla. W chwili obecnej na terenie gminy sieć gazowa nie jest rozprowadzona.

2.5.5. Gospodarka wodno – ściekowa

Gospodarka wodno-ściekowa na terenie gminy jest obecnie tylko częściowo uregulowana. Gmina posiada bowiem pełen stopień zwodociągowania, a niedostatecznie rozbudowaną sieć kanalizacji sanitarnej.

Wodociągi i kanalizacja w Gminie Dominowo

Tabela 7

Gmina	Sieć w [km]		Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych		Zużycie wody z wodociągów w:		Ścieki odprowadzane w dam ³
	wodociągowa	kanalizacyjna	wodociągowe	kanalizacyjne	dam ³	m ³	
Dominowo	74,1	8,6	671	455	132,1	13,2	30,6

Źródło: GUS Warszawa Ochrona Środowiska 2010, na podstawie sprawozdań przesłanych przez Urząd Gminy.

Obecnie 100% mieszkańców gminy Dominowo jest objętych siecią wodociągową. Większość sieci wodociągowej wykonana jest z rur PVC. Występują także rury azbestowo – cementowe (16,5 km długości). Rury wodociągowe z azbestocementu rozpoczęto powszechnie stosować w latach 60. Na terenie Powiatu najwięcej rur wodociągowych wykonanych z azbesto–cementu pochodzi z lat 70. i 80., a więc rury mają około 30 lat. Mechanizm korozji rur wodociągowych jest identyczny jak płyt azbestowo – cementowych, to znaczy, że wraz z wiekiem rur, nasila się proces wypłukiwania cementowego spoiwa włókien azbestowych. Rury stają się kruche i łamliwe, a do wody przedostają się włókna azbestu. Zgodnie z postanowieniami „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, który 14.05.2002 r. został przyjęty przez Radę Ministrów, zastępowanie rur azbestowo – cementowych w instalacjach ziemnych wyrobami bezazbestowymi powinno następować sukcesywnie i w miarę technologicznego zużycia. Aktualne działania samorządu gminy koncentruje się na rozbudowie i usprawnieniu gospodarki wodno – ściekowej, realizowane są i planowane są nowe inwestycje poprawiające gospodarkę wodno – ściekową na terenie gminy. Budowa nowych, modernizacja istniejących oczyszczalni ścieków czy rozbudowa kanalizacji sanitarnej, ewidentnie zmniejsza zagrożenie zanieczyszczenia środowiska ściekami bytowymi.

Gospodarka wodna

Na terenie gminy działają trzy wodociągi grupowe, które zaopatrują większą część mieszkańców, niemniej jednak część miejscowości korzysta z wodociągów gmin sąsiednich.

Sieć wodociągowa zbudowana jest w przewodzie z rur PCV, ale na terenie gminy istnieje również sieć wodociągowa wykonana z azbestu, której długość wynosi 16,5 km.

Gmina posiada trzy ujęcia wody w: Dominowie, Gieczu i Murzynowie Kościelnym. Wsie zaopatrywane w wodę z gmin sąsiednich to: Gablin, Bagrowo (ujęcie Babin gm. Środa Wlkp.), Mieczysławowo, Bukowy Las i Zberki (ujęcie Bardo gm. Września) oraz Karolewo, Wysławice, Borzejewo (ujęcie Gułtowy gm. Kostrzyn). Sieć wodociągowa obejmuje 100% mieszkańców gminy.

Wykaz ujęć wód podziemnych na terenie gminy przedstawia tabela 8.

Ujęcia wód podziemnych będące własnością Gminy Dominowo

Tabela 8

Lokalizacja	Właściciel/ Użytkownik	Nr studni	Głębokość [m]	Zasoby studni [m ³ /h]	Średni pobór wody [m ³ /d] z:		Ważność pozwolenia
					Q (czwar torząd)	Ng (neogen)	
Dominowo	Gmina/ Zakład Usług Komunalnych	1	144,0	42,0	-	624,0	31.12.2031
		2	144,5				
Giecz	Gmina/ Zakład Usług Komunalnych	1	145,0	24,0	-	204,0	31.12.2031
		2	146,0				
Murzynowo Kościelne	Gmina/ Zakład Usług Komunalnych	1	127,0	27,0	-	135,0	31.12.2014

Źródło: Urząd Gminy Dominowo, 2011 r.

Gospodarka ściekowa

Gospodarka ściekowa gminy jest tylko częściowo uregulowana. Powodem tego stanu jest niedostateczna długość sieci kanalizacji sanitarnej, która wynosi 8,6 km i obejmuje swym zasięgiem miejscowości: Dominowo, Chłapowo, Zberki, Giecz, Murzynowo Kościelne i Bagrowo. Pozostała ilość ścieków dowożona jest do oczyszczalni gminnej w Chłapowie przez wyspecjalizowane firmy. Aktualnie działania samorządu koncentrują się na rozbudowie i usprawnieniu gospodarki ściekowej. W 2011 r. uruchomiono dwie gminne oczyszczalnie ścieków w Gieczu i Murzynowie Kościelnym. Obecnie sieć kanalizacyjna obejmuje swym zasięgiem ok. 60 % mieszkańców Gminy Dominowo.

Oczyszczalnie ścieków na terenie Gminy Dominowo

Tabela 9

Miejscowość	Właściciel/ Użytkownik	Odbiornik	Przepustowość [m ³ /d]	Ważność pozwolenia wodnoprawnego	Typ
Chłapowo	Gmina / Zakład Usług Komunalnych	rów melior. R-67	150,0	31.12.2015	mech-biol
Giecz	Gmina / Zakład Usług Komunalnych	rów melior. R-DO-16	59,0	31.12.2016	mech-biol
Murzynowo Kościelne	Gmina / Zakład Usług Komunalnych	Rów Wielki	54,0	31.12.2016	mech-biol
Zberki	Gmina / Zakład Usług Komunalnych	rów melioracyjny R - C	23,0	31.12.2015	mech-biol

Dane: Urząd Gminy Dominowo, 2011 r.

Łączna przepustowość oczyszczalni pracujących w gminie wynosi 196 m³/db, co daje na statystycznego mieszkańca ca 67dm³/db w przepustowości oczyszczalni.

2.5.6. Gospodarka odpadami

Szczegółowe opracowanie zagadnień gospodarki odpadami zostało ujęte w Aktualizacji Planu Gospodarki Odpadami na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2019 oraz wspólny Plan Gospodarki Odpadami dla 17 gmin – członków zawartego Porozumienia Międzygminnego.

Do najpilniejszych zadań inwestycyjnych w zakresie gospodarki odpadami na terenie gminy w najbliższych latach należy będzie:

1. rekultywacja gminnego składowiska odpadów komunalnych w Orzeszkowie oraz
2. budowa punktu gromadzenia odpadów problemowych.

III. DIAGNOZA ISTNIEJĄCEGO STANU ŚRODOWISKA

3.1. Środowisko przyrodnicze

3.1.1. Rzeźba terenu

Gmina Dominowo w przeważającej części leży w obrębie makroregionu Pojezierze Wielkopolskie, w mezoregionie Równina Wrzesińska. Równinę Wrzesińska tworzy wysoczyzna morenowa falista i płaska, której rzędne na terenie gminy oscylują w granicach 100 - 110 m n.p.m.

Niewielką północną i północno – wschodnią część obszaru gminy zajmują wzniesienia czołowo – morenowe ostatniego zlodowacenia z wyraźnie zaznaczoną w morfologii terenu kulminacją o wysokości 124,24 m n.p.m. w okolicach Górzna. Najniżej położony teren – 90,0 m n.p.m. – leży w rejonie Sobaszczewa, w dolinie Wielkiego Rowu. Różnica wysokości między najwyższym i najniższym punktem terenu wynosi 34,0 m. Przy ogólnym słabym nachyleniu całej powierzchni gminy z północnego wschodu na południowy zachód spadki terenu wynoszą 0 - 2%, a tylko miejscami, na zboczach pagórków morenowych, powyżej 5%.

Środkową część obszaru gminy (Rusiborek, Zberki, Orzeszkowo) zajmuje niewielka równina sandrowa, genetycznie związana z ciągiem moren czołowych oscylacji stadiału poznańskiego regionu Gułtowy – Września. W wysoczyznę morenową wcięta jest dolina rzeki Moskawy z jej dopływami. Wcięcia dolinowe są przeważnie wąskie i płytkie.

3.1.2. Budowa geologiczna

Gmina Dominowo leży w północnej części monokliny przedsudeckiej. Głębokie podłoże tworzy platforma paleozoiczna, na której spoczywa późniejsza pokrywa skał mezozoicznych i kenozoicznych.

Paleogen i neogen reprezentowany jest przez osady oligocenu (głównie piaszczyste o niewielkiej miąższości), miocenu (z osadami w postaci piasków ilastych i pstrych) i pliocenu (wykształconego w postaci ilów plioceńskich – poznańskich) o łącznej miąższości wynoszącej w gminie 80 m.

Utwory czwartorzędowe to przede wszystkim osady plejstocenu oraz niewielkiej miąższości osady holocenu. Plejstocen to seria utworów lodowcowych – glina zwałowa występująca w dwóch poziomach rozdzielonych warstwami piasku lokalnie z przewarstwieniami żwirowymi. Gliny zwałowe występują na znacznej powierzchni obszaru, w rejonie miejscowości: Nowojewo, Janowo, Dominowo, Chłapowo, Bagrowo, Murzynowo

Kościelne, Zberki oraz Orzechowo – Rusiborek. Z utworów holocenijskich (poza glebą i nasypami) występują torfy, mady oraz piaski rzeczne. Spotyka się je głównie w dolinie Moskawy oraz dolinach drobnych cieków lub w niewielkich rozmiarów zagłębieniach bezodpływowych. Łączna miąższość utworów czwartorzędowych jest nierównomierna i wynosi 20 – 110 m.

3.1.3. Warunki hydrologiczne

Sieć hydrograficzną gminy tworzą: ciekі stałe i okresowe, starorzecza, jeziora, zagłębienia bezodpływowe, rowy melioracyjne, małe zbiorniki wodne. Gmina Dominowo leży w obrębie zlewni cząstkowych dorzecza Warty: w zlewni rzeki Moskawy. W układzie hydrograficznym Polski dorzecze Warty jest rzeką II rzędu. Granice między zlewniami wyznaczają działy wodne głównie III rzędu, które są widoczne na ogół wyraźnie w rzeźbie terenu. W zlewniach dominuje południowy kierunek odwodnienia, który związany jest z przebiegiem dolin rzek.

Rzeki analizowanych zlewni zaliczane są do rzek nizinnych o gruntowo-deszczowo-śnieżnym reżimie zasilania, z jednym maksimum i minimum w ciągu roku. W przebiegu stanów i przepływów wody dominują stany niskie przy współwystępujących w niedużym stopniu stanach średnich i wysokich.

3.2. Ochrona przyrody

Na terenie gminy Dominowo oprócz dwóch pomników przyrody nie wyznaczono żadnych innych obszarów szczególnie cennych pod względem przyrodniczym i gatunkowym zgodnie z Ustawą o ochronie przyrody.

3.2.1. Pomniki przyrody

Za pomnik przyrody w pojęciu Ustawy o ochronie przyrody uważany jest wyróżniający się twór lub skupienie twórców przyrody ożywionej lub nieożywionej, mający szczególne wartości pod względem przyrodniczym, naukowym, historycznym, pamiątkowym lub krajobrazowym. Są to przeważnie pojedyncze stare drzewa i krzewy lub ich grupy, aleje, głązy narzutowe, źródła, jaskinie, stanowiska rzadkich gatunków roślin. Pomniki przyrody zlokalizowane na terenie gminy ujęte zostały w tabeli 10.

Miejscowość	Data utworzenia	Opis przedmiotu poddanego ochronie
Dominowo	2004	Dąb szypułkowy – Quercus rob.
Nowojewo	2002	Dąb szypułkowy – Quercus rob.

Źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody, 2011 r.

3.3. Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt

Szata roślinna reprezentowana jest przez zadrzewienia śródpolne, przydrożne, roślinność wodną, zieleń parkową, cmentarną, sady i ogrody przydomowe, które spełniają zarówno funkcję krajobrazową i ochronną. Wpływają na kształtowanie lokalnego klimatu obszarów, na których występują, podnoszą walory estetyczno – krajobrazowe, spełniają rolę wiatro- i glebochronną. Dodatkowo zadrzewienia przydrożne, śródpolne, przywodne pełnią rolę migracyjnych korytarzy środowiskowych,

Zbiorowiska łąk i pastwisk występują w obniżeniach terenu na siedliskach łągowych. Największe powierzchnie tych zbiorowisk spotyka się na glebach pochodzenia wapiennego podlegających procesom murszenia.

Zbiorowiska roślinności wodnej, najbogatsze florystycznie i najbardziej zróżnicowane, towarzyszą brzegom rzeki Moskawy i jej dopływów. Roślinność spełnia tu rolę regulatora stosunków wodnych.

Odrębną grupę zieleni wysokiej stanowią parki dworskie o dużych walorach estetyczno – krajobrazowych. Na terenie gminy jest ich 11, z czego 10 parków posiada sporządzoną dokumentację ewidencyjną, a 5 wpis do rejestru zabytków.

Zieleń cmentarna stanowi zazwyczaj małoobszarowe powierzchnie roślinności dekoracyjnej pełniące funkcję ochronną i ozdobną.

Na terenach zainwestowanych występują zbiorowiska roślinności antropogenicznej powstałej pod działaniem czynników zależnych od człowieka, na siedliskach przekształconych lub nowo utworzonych. Obejmują one roślinność ozdobną parków, skwerów, zieleńców, ogrodów przydomowych i zadrzewień przydrożnych.

Uprawom polowym towarzyszą zbiorowiska roślinności segetalnej chwastów jedno- lub dwuletnich, rzadziej bylin, powstające w zależności od rodzaju i pory zabiegów agrotechnicznych.

Intensywna gospodarka rolna i mała powierzchnia lasów powodują, iż świat zwierzęcy nie jest tu urozmaicony. Na obszarach leśnych żyją podobnie jak w innych rejonach Wielkopolski – sarny, jelenie, dziki, kuny i lisy, a na polach – głównie zające, kuropatwy i bażanty

3.4. Zasoby surowców mineralnych

Na terenie gminy Dominowo znajduje się 1 udokumentowane (obecnie eksploatowane) złoża kruszywa naturalnego „Dzierżnica” o zasobach 631 tys. ton.

3.5. Powietrze atmosferyczne

Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego związane jest głównie ze spalaniem paliw (emisja komunikacyjna) oraz ogrzewaniem budynków mieszkalnych opalanych węglem (emisja niska).

Na podstawie badań prowadzonych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, można obserwować wyraźną zmienność sezonową (okres letni i grzewczy) stężeń zanieczyszczeń powietrza. Zaobserwowano zdecydowany wpływ sezonu grzewczego na średnioroczną wartość SO_2 oraz pyłu zawieszonego. Duże zróżnicowanie stężeń dwutlenku siarki w sezonie letnim i grzewczym cechuje obszary zabudowane, na których w znacznej części budynków istnieją indywidualne paleniska oparte na spalaniu węgla. Wyraźne zróżnicowania stężeń w zależności od sezonu nie wykazuje NO_2 , ponieważ w głównej mierze jest on emitowany przez motoryzację.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu na terenie Powiatu Średzkiego prowadzi badania monitoringowe stężeń dwutlenku siarki i tlenków azotu w Murzynowie Kościelnym. Badane wskaźniki mieszczą się w poziomie dopuszczalnym, który dla dwutlenku siarki wynosi $20,0 \text{ } (\mu\text{g}/\text{m}^3)$ a dla tlenków azotu $30,0 \text{ } (\mu\text{g}/\text{m}^3)$.

Stężenia dwutlenku siarki i dwutlenku azotu w Murzynowie Kościelnym **Tabela 11**

Punkty pomiarowe	Miejscowość	Stężenia substancji	
		Dwutlenek siarki [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Tlenki azotu [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]
2005	Murzynowo Kościelne	6,29	19,55
2006		10,94	21,1
2007		9,49	20,7
2008		8,37	24,6

Źródło: Raport o stanie środowiska w Powiecie Średzkim, WIOŚ 2005,2006,2007,2008 r.

Powiat Średzki (Gmina Dominowo) został zaliczony w celu oceny jakości powietrza do strefy kościańsko – śremskiej. W wyniku przeprowadzonej w przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w 2009 r. klasyfikacji stref pod kątem ochrony zdrowia jak i roślin jest

zaliczenie Powiatu Średzkiego dla wymaganych substancji, za wyjątkiem ozonu do klasy A. Dla ozonu obszar całego województwa zaliczono do klasy C.

Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń dokonanej z uwzględnieniem kryterium ochrony zdrowia

Tabela 12

Nazwa strefy/powiatu	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń						
	SO ₂	NO ₂	PM10	Pb	C ₆ H ₆	CO	O ₃
kościańsko – śremska/ średzki	A	A	A	A	A	A	C

Źródło: WIOŚ, Poznań 2009 r.

Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń dokonanej z uwzględnieniem kryterium ochrony roślin

Tabela 13

Nazwa strefy/powiatu	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń		
	SO ₂	NO _x	O ₃
kościańsko – śremska/ średzki	A	A	C

Źródło: WIOŚ, Poznań 2009

Klasa A (zgodnie z RMŚ z dnia 03 marca 2008 r. Dz. U. Nr 47, poz. 281) przypisywana jest strefie, na obszarze, której jakość powietrza jest zadawalająca, a otrzymywane poziomy stężenia substancji nie przekraczają wartości dopuszczalnej. Wszelkie działania inwestycyjne prowadzone i podejmowane na terenie strefy nie powinny wpływać na pogorszenie stopnia jakości powietrza atmosferycznego. Przekroczenie poziomu docelowego stężenia ozonu spowodowało zaliczenie strefy do klasy C, co skutkuje obowiązkiem sporządzenia programu ochrony powietrza. Decyzję o wykonaniu programu ochrony powietrza podejmie Marszałek Województwa Wielkopolskiego.

3.6. Hałas i pola elektromagnetyczne

3.6.1. Hałas komunikacyjny

Głównymi czynnikami mającymi wpływ na poziom hałasu komunikacyjnego są natężenie ruchu i udział transportu ciężkiego w strumieniu wszystkich pojazdów, stan techniczny pojazdów, rodzaj nawierzchni dróg, organizacja ruchu drogowego. Na terenie gminy Dominowo największe i główne zagrożenie hałasem komunikacyjnym występuje wzdłuż autostrady A2 oraz drogi wojewódzkiej nr 432.

**Natężenie ruchu na drogach krajowych i wojewódzkich
przechodzących przez teren Powiatu Średzkiego**

Tabela 14

Nr drogi	Opis odcinka		Średnie natężenie ruchu [poj/dobę]		
	Długość [km]	Nazwa	2000 r.	2005 r.	2010 r.
432	28,3	Mateuszewo - Zberki	3 445	-	-
2443	4,560	Gułtowy - Giecz	684	841	976
3662	9,052	Giecz - Chłapowo	928	1 300	1 509
3664	3,258	Dominowo - Orzeszkowo	969	-	-

Źródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Środzie Wlkp., 2011 r.

Aby przeciwdziałać uciążliwościom jakie powoduje hałas drogowy należy między innymi: budować ekrany akustyczne, podejmować działania mające na celu ograniczenie prędkości dopuszczalnych na określonym odcinku, poprawić płynność ruchu, ograniczyć możliwości wjazdu samochodów ciężarowych, stosować odpowiednie nawierzchnie drogowe, prowadzić monitoring hałasu wzdłuż ruchliwych tras przebiegających przez teren gminy.

3.6.2. Hałas przemysłowy

Kolejnym źródłem hałasu są zakłady przemysłowe i odbywające się w nich procesy technologiczne. Poziom hałasu przemysłowego kształtowany jest indywidualnie dla każdego obiektu i zależy od rodzaju maszyn i urządzeń hałasotwórczych, izolacyjności hal przemysłowych, prowadzonych procesów technologicznych oraz od funkcji urbanistycznej sąsiadujących z nimi terenów. Specyfiką hałasu jest długotrwałość występowania, a także czasowe krótkotrwałe duże natężenia.

Ze względu na brak danych dotyczących emisji hałasu przez podmioty gospodarcze nie można ocenić faktycznego stanu środowiska akustycznego gminy. Niemniej jednak, na terenie gminy Dominowo brak jest dużych zakładów przemysłowych, które stanowiłyby potencjalne źródło hałasu.

Źródłem hałasu o charakterze lokalnym mogą być też różne drobne warsztaty rzemieślnicze, obiekty handlowe, sportowe, rozrywkowe. Stopień uciążliwości akustycznej zależy od rodzaju produkcji lub działalności przyjętych technologii, wyposażenia, rozmieszczenia i zabezpieczenia akustyczne głównych źródeł hałasu, stosowanych rozwiązań budowlanych, systemu pracy oraz funkcji urbanistycznych otaczających terenów.

3.6.3. Promieniowanie elektromagnetyczne

Głównymi rodzajami źródeł sztucznych pól elektromagnetycznych występujących

w naszym otoczeniu są:

- linie elektroenergetyczne,
- obiekty radiokomunikacyjne, w tym: stacje nadawcze radiowe i telewizyjne, stacje bazowe telefonii komórkowych,
- stacje radiolokacyjne.

W otoczeniu linii elektroenergetycznych występują, rozpatrywane oddzielnie, pola elektryczne i magnetyczne. Z punktu widzenia ochrony środowiska znaczenie mają linie i stacje elektroenergetyczne o napięciach znamionowych równych, co najmniej 110 kV, bądź wyższych. W krajowych przepisach dopuszcza się występowanie pochodzących od linii elektroenergetycznych pól elektrycznych o natężeniach mniejszych od 1 kV/m m.in. na obszarach zabudowy mieszkaniowej.

Na terenie gminy Dominowo zlokalizowane są następujące stacje telefonii komórkowej: Stacja Bazowa Telefonii Cyfrowej PLUS GSM 900 MHz w Dominowie, wieża przekaźnikowa telefonii komórkowej T-Mobile w Chłapowie.

Stacje bazowe sieci radiowej oraz telefonii komórkowej

Tabela 15

Nazwa stacji	Lokalizacja	Poziom emisji
Stacja bazowej telefonii komórkowej sieci T - Mobile	Chłapowo gm. Dominowo oczyszczalnia ścieków dz. nr 74/7	b.d.
Polkomtel - Stacja Bazowa Sieci Telefonii Cyfrowej PLUS GSM 900 MHz	Dominowo, ul. Sportowa 10 (działka nr 88/4)	559 W – dla anten sektorowych 316 W – dla anteny parabolicznej

Źródło: Urząd Gminy Dominowo, 2011r.

Do innych źródeł promieniowania elektromagnetycznego zaliczyć możemy:

- elektromagnetyczne linie napowietrzne WN:
 - linia o napięciu WN 220/400 kV relacji Kromolice - Pątnów
 - linia napowietrzna 110 kV relacji Leszno – Śrem – Środa Wlkp. – Miłosław – Września.
- cywilne stacje radiowe CB o mocy około 10 W,
- urządzenia nadawcze, diagnostyczne i inne będące własnością straży pożarnej, ośrodka zdrowia czy zakładów produkcyjnych.

3.7. Zasoby wodne

3.7.1. Wody powierzchniowe

Gmina Dominowo leży w obrębie zlewni dwóch rzek: Moskawy i Kopli. W skład zlewni Moskawy (IV rzędu) na terenie gminy wchodzi następujące zlewnie cząstkowe:

- 8a – Moskawa od Zagajskiego Potoku (Potok spod Pławc) włącznie;
- 8b – Moskawa od Zagajskiego Potoku do mostu na drodze Środa Wlkp. – Miłostaw;
- 8d – Wielka (Wielki Rów) do Dopływu spod Mieczysławowa.

W skład zlewni (IV rzędu) wchodzi niewielki skrawek północno – zachodniej części gminy.

Osią główną gminy jest Moskawa, rzeka nizinna, o średnim 0,9% i charakterystycznym południkowym układzie biegu. Jej źródła położone są na obszarze piasków sandrowych w rejonie wsi Nekiłka (gm. Nekla). W okolicy Giecza rzeka otrzymuje niewielki prawobrzeżny dopływ spod Pławc (zwany Zagajskim Potokiem). W części południowo – wschodniej przez gminę przepływają Wielki Rów – lewobrzeżny dopływ Moskawy (uchodzący do niej pod Szlachcicem w gm. Środa Wlkp.) z licznymi drobnymi dopływami.

Cała zlewnia rzeki Moskawy ma charakter rolniczy, a wody wykorzystywane są do nawodnień gruntów ornych i użytków zielonych poprzez systemy piętrzeń. Woda wykorzystywana jest również do prowadzenia gospodarki rybackiej (w stawach rybnych Stroszki – Dzierżnica).

Na terenie gminy brak jest naturalnych zbiorników wodnych. Sztuczne zbiorniki reprezentowane są przez stawy przeciwpowodziowe, stawy rybne, drobne oczka wodne i małe zbiorniki wiejskie.

Gmina charakteryzuje się niską zasobnością wód powierzchniowych. Wynika to z jej położenia w dorzeczu Moskawy, które należy do obszarów zagrożonych deficytem wody. Ukształtowanie powierzchni i budowa litologiczna terenu sprawiają, że drobne ciekły na terenie gminy są niewielkie, mało zasobne w wodę. Niekorzystny bilans wodny obszaru zlewni rzeki Moskawy skutkuje występowaniem niedoborów wodnych zwłaszcza dla potrzeb rolnictwa. Zwiększenie zasobów dyspozycyjnych można osiągnąć poprzez wyrównywanie odpływu, co wiąże się z koniecznością retencjonowania wody na obszarach, na których istnieją sprzyjające warunki hydrologiczne i topograficzne, jak również przyrodnicze (ochrona cennych zespołów roślinnych).

Rzeka Moskawa objęta jest monitoringiem podstawowym. Ocena jakości wód przeprowadzona metodą stężeń charakterystycznych wykazała we wszystkich punktach pomiarowo – kontrolnych ponadnormatywne zanieczyszczenie. Stan czystości wód w górnym biegu rzeki mówi o zagrożeniach wynikających z oddziaływania zlewni

cząstkowych, w tym z jej dopływów. Na terenie gminy Dominowo zagrożenia te (obszarowe źródła zanieczyszczeń) pochodzą z terenów intensywnego rolnictwa, które dostarcza do rzek splukiwane nawozy i środki ochrony roślin. Także nieuregulowana gospodarka ściekowa stanowi punktowe źródło degradacji wód (zrzuty ścieków i wód opadowych).

3.7.2. Wody podziemne

Na terenie Gminy użytkowe zbiorniki wodonośne występują w obrębie utworów czwartorzędu i neogenu. Podstawowym jest zbiornik wód neogeńskich, poziom mioceniński. Lokalnie występuje poziom czwartorzędowy związanych z przewarstwieniami piaszczystymi wśród glin zwałowych.

Wody w utworach czwartorzędowych

Piętro czwartorzędowe w obrębie wysoczyzny średzkiej ze względu na niską miąższość wodonośca lub jego brak ma niewielkie znaczenie.

W okolicy Rusiborza występują dwa czwartorzędowe poziomy wodonośne: gruntowy i międzyglinowy.

Poziom gruntowy związany z utworami fluwioglacjalnymi leżącymi na glinie zwałowej prowadzi wody o swobodnym zwierciadle, nawiercone na głębokości ok. 1 - 2,5 m p.p.t.

Poziom międzyglinowy występuje na głębokości 47,5 - 50,5 m p.p.t. Zwierciadło wody stabilizuje się na głębokości 5,6 – 9,5 m p.p.t. Utworami wodonośnymi są piaski średnie oraz drobne o łącznej miąższości 17,5 m. Spąg tych utworów w miejscowościach Giecz i Rusibórz nie został nawiercony. Maksymalna wydajność warstwy w Rusiborzu wyniosła $Q = 24,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy $s = 2,5 \text{ m}$. Współczynnik filtracji tej warstwy w wymienianym otworze wynosi $k = 0,144 \text{ m/h}$. Wydajność jednostkowa oscyluje w granicach $9,41 - 9,64 \text{ m}^3/\text{h}/1\text{ms}$, średnio $9,55 \text{ m}^3/\text{h}/1\text{ms}$.

Wody w utworach neogeńskich

Na terenie gminy w neogenie można wyróżnić dwie warstwy wodonośne: mioceniską górną i środkową. Wody te genetycznie związane są z neogeńską niecką wielkopolską. Występowanie wód w utworach neogeńskich związane jest z seriami drobnoziarnistych piasków miocenu. Na omawianym terenie poziom mioceniński jest poziomem subartezyjskim.

Warstwa miocenińska górna ta występuje w przedziale rzędnych 0 do – 20 m n.p.m. w formie nieciągłych soczewek piasków drobnoziarnistych, rzadziej średnioziarnistych i pylastych. Miąższość tej warstwy waha się w granicach 15 – 30 m. Współczynnik filtracji wynosi $k = 0,01 - 0,12 \text{ m/h}$, a przewodność $T = 0,7 - 4,0 \text{ m}^2/\text{h}$. Na terenie gminy Dominowo

warstwa ta nie jest ujmowana ze względu na niewielką miąższość i rozprzestrzenienie.

Warstwa mioceńska środkowa występuje w przedziale 100 – 155 m p.p.t., poziom ten tworzą piaski drobno-, średnio-, lokalnie gruboziarniste i pylaste. Współczynnik filtracji tej warstwy wynosi $k = 0,7 - 9,8$ m/d, wodoprzewodność $T = 36 - 458$ m²/d, a zasobności sprężystej $\mu = 0,0002$. Warstwa mioceńska środkowa jest najczęściej ujmowaną warstwą mioceńską. Warstwę wodonośną budują piaski drobnoziarniste. Współczynnik filtracji mioceńskiej warstwy waha się w przedziale $0,00002 - 0,000029$ m/s, średnio $k = 0,000025$ m/s. Wydajność jednostkowa oscyluje w granicach $1,28 - 1,92$ m³/h/1ms, średnio $1,65$ m³/h/1ms.

Na terenie gminy poziom mioceński ma charakter ciśnieniowy o wodach subartezyskich. Poziom ten jest izolowana przez znacznej miąższości kompleks glin zwałowych zmiennej miąższości oraz pokład iłóv pstrych.

Przepływ w obrębie wodonośnych warstw miocenu odbywa się w kierunku południowo – zachodnim (miasta Środa Wlkp.).

Jakość wód podziemnych

Degradacja i zanieczyszczenie wód podziemnych spowodowane są niewłaściwą gospodarką wodno – ściekową, sztucznym podnoszeniem i obniżaniem zwierciadła wód podziemnych, powstawaniem lejów depresyjnych, a także zanieczyszczeniem bakteriologicznym i chemicznym wód. Najbardziej narażone na zanieczyszczenia są wody gruntowe oraz zbiorniki wodonośne występujące w obrębie utworów czwartorzędowych.

Wody podziemne na terenie gminy Dominowo nie zostały objęte programem monitorowania krajowego. W ramach monitoringu lokalnego prowadzony jest monitoring wód podziemnych dla obiektów mogących negatywnie oddziaływać na środowisko naturalne. W gminie Dominowie takim obiektem jest składowisko odpadów w Orzeszkowie.

Obiekty w sieci monitoringu lokalnego w Gminie Dominowo

Tabela 16

Gmina	Miejscowość	Nazwa obiektu	Rok rozpoczęcia obserwacji	Zbiornik	Poziom	Liczba otworów
Dominowo	Orzeszkowo	składowisko odpadów komunalnych	2002	LZWP	Q	3

Q – czwartorzęd, LZWP – Lokalny Zbiornik Wód Podziemnych
Źródło: Raporty roczne monitoring lokalny na terenie składowisk 2003 – 2010 r.

Na terenie składowiska w Orzeszkowie prowadzony jest monitoring w sieci 3 piezometrów. Dwa razy w roku mierzony jest poziom zwierciadła wody oraz pobierane są próby do analizy fizyczno - chemicznej, które obejmują 22 wskaźniki. Zgodnie z oceną jakości wód podziemnych dokonaną na podstawie Rozporządzenia Ministra Środowiska z

dnia 23 lipca 2008 r. – w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz. U. Nr 143, poz. 896), wody podziemne z piezometru P-1, P-2, P-3 w miejscowości Orzeszkowo w 2010 r. zakwalifikowano do II klasy jakości. Klasa II to wody o dobrej jakości, w których:

- a) wartości niektórych elementów fizyko - chemicznych są podwyższone w wyniku naturalnych procesów zachodzących w wodach podziemnych,
- b) wartości elementów fizyko - chemicznych nie wskazują na wpływ działalności człowieka albo jest to wpływ bardzo słaby.

Monitoring lokalnego składowiska odpadów w Orzeszkowie

Tabela 17

Parametr	Jednostka	Najwyższe stężenia w 2010 r.	Klasa jakości
Odczyn (pH)	pH	7,3	I
Przewodnictwo	µs/cm	1072	II
OWO	mg C/l	19,2	IV
Chrom	mg Cr/l	0,061	II
Miedź	mg Cu/l	0,035	II
Ołów	mg Pb/l	0,035	II
Cynk	mg Zn/l	0,079	II
Rtęć	mg Hg/l	< 0,0001	I
Σ WWA	mg/l	<0,00000001	I

Składowisko odpadów komunalnych w Orzeszkowie nie wywołuje ujemnego wpływu na stan wód podziemnych.

3.8. Jakość gleb

Gleby klasy VI i V zajmują 21 %, natomiast znaczny procent, bo 50 % stanowią ziemie IV klasy bonitacyjnej. Gleby klasy III zajmują 28 % powierzchni, klasa I i II w ogóle nie występuje.

Szczegółową klasyfikację gleb Gminy Dominowo pod względem ich jakości bonitacyjnej przedstawiono w tabeli 18.

Klasyfikacja gleb na terenie Gminy Dominowo

Tabela 18

Powiat/gmina	Klasa bonitacyjna gruntów ornych wyrażona w [%]								
	I	II	III a	III b	IV a	IV b	V	VI	VI RZ
Średzki	0	2	15	15	30	10	17	10	1
Dominowo	0	0	10	18	43	7	13	8	1

Źródło: Starostwo powiatowe, Urząd Gminy 2007 r

W gminie występują kompleksy glebowo – rolnicze:

- grunty orne

- 2-pszenney dobry 16%
- 4-żytni bardzo dobry 30%
- 5-żytni dobry 24%
- 7-żytnio - ziemniaczany 8%
- 8-zbożowo – pastewny mocny 8%
- 9-zbożowo – pastewny słaby 6%

- użytki zielone

- 2z – użytki zielone średnie 38%
- 3z – użytki zielone słabe i b. słabe 62%

Grunty orne to przeważnie gleby brunatne wylugowane, bielice czarne ziemi i czarne ziemi zdegradowane oraz mursze.

Na obszarze gminy przeważają gleby o odczynie kwaśnym (30% powierzchni użytków rolnych), lekko kwaśne (25%), obojętne (22%) bardzo kwaśne (18%) i zasadowe (5%). Wapnowania, wpływające korzystnie na właściwości fizyko – chemiczne i biologiczne gleb, wymaga nieco ponad 50% powierzchni użytków rolnych (koniecznie 15%, potrzebne – 16%, wskazane – 16%, ograniczone – 12%). Zbędne jest wapnowanie 41% powierzchni użytków rolnych.

Rozmieszczenie przestrzenne gleb uwarunkowane jest morfologią powierzchni. Gleby słabe i najslabsze związane są morfologicznie z występowaniem sandru zbudowanego głównie z piasków różnoziarnistych. Są to gleby w kompleksach przeważnie 6 i 7 oraz 9. Dna dolin i obniżeń terenowych zajęte są przez łąki, a także gleby w 8 i 9 kompleksie zbożowo – pastewnym mocnym (kl. III i IV) i słabym (K. V i VI) oraz gleby w 6 i 7 kompleksie żytnio – ziemniaczanym słabym (Kl. V) i żytnio – łubinowym (kl. V i VI). Z występowaniem wysoczyzny morenowej (Równiny Wrzesińskiej) związane są gleby wysokich i średnich klas w kompleksie 2 pszenney dobrym (klasy II – III), 4 żytnim bardzo dobrym (klasy IVa – IVb) oraz 5 żytnim dobrym (klasy IVa i IV b). Użytki zielone położone są w dolinach małych rzek, drobnych cieków i niewielkich obniżeń terenu.

Gmina Dominowo leży na obszarze glebowo – rolniczego Regionu Średzko – Wrzesińskiego, wyznaczonego zasięgiem występowania zwartych obszarów z glebami bardzo dobrymi i dobrymi. Występują gleby pszenne, pszenno – żytnie i zbożowo – pastewne. Należą one do kompleksów glebowo – rolniczych 2 – 5 (czarne ziemi, gleby

brunatne właściwe i bielcowe wytworzone z piasków gliniastych mocno podścielonych gliną). Region ten charakteryzuje się małym udziałem użytków zielonych i małą lesistością.

W wyniku działalności gospodarczej i procesów urbanizacyjnych na terenie gminy Dominowo nastąpiły przeobrażenia jakości gleb, które jednak nie są duże. Praktycznie zagrożenia nie występują lub mają charakter punktowy.

Przekształcenia gleb następują najczęściej na skutek nadmiernej chemizacji (przenawożenia oraz skażenia środkami ochrony roślin) oraz zmniejszenia powierzchni gleb w wyniku powierzchniowej eksploatacji kruszywa i procesów urbanizacyjnych. Chemiczne zanieczyszczenie gleb prowadzi do zakwaszenia gleb, naruszenia równowagi jonowej, a zwłaszcza nagromadzenia związków chemicznych czynnych biologicznie. Źródłami skażenia biologicznego są przede wszystkim rolnictwo i komunikacja. Z analizy danych monitoringu regionalnego gleb Wielkopolski, prowadzone przez Stację Chemiczno – Rolniczą w Poznaniu wraz z Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska, między innymi na terenie gminy Dominowo (w 2000 r. w miejscowości Dominowo) wynika, że zawartość metali ciężkich i zanieczyszczenie tymi składnikami gleb jest stosunkowo niewielkie i kształtuje się głównie na poziomie zawartości naturalnej (ołowiu, cynku, niklu, miedzi, kadmu, żelaza, chromu i arsenu).

3.9. Lasy

Do naturalnych zespołów roślinnych występujących na terenie gminy należą lasy. Dominowo leży w obrębie Krainy Wielkopolsko – Pomorskiej i dzielnicy Wielkopolsko – Kujawskiej. Region ten charakteryzuje się warunkami sprzyjającymi rozwojowi borów sosnowych świeżych z domieszką gatunków liściastych – dębu, buku i grabu.

Lasy w gminie Dominowo zajmują 7 874 ha, co stanowi 7,4% powierzchni gminy. Pod względem lesistości gmina należy do grupy o bardzo małym stopniu zalesienia, znacznie niższym od średniej wojewódzkiej – 25,7% i krajowej – 28,0%.

Najczęściej spotykanym typem siedliskowym jest bór mieszany świeży. Panującym gatunkiem jest tu sosna z domieszką dębu i brzozy. Na terenach podmokłych występują siedliska wilgotne boru mieszanego wilgotnego, lasu wilgotnego, olsu z charakterystycznym dla tych siedlisk drzewostanami i podszyciem. Miejscami w kompleksach leśnych spotyka się las mieszany, gdzie drzewostan stanowi sosna z towarzyszącymi jej dębem, brzozą i topolą oraz las świeży z drzewostanem, w skład którego wchodzi dąb, brzoza, modrzew, świerk

i topola. Lasy w gminie Dominowo charakteryzują się małą atrakcyjnością dla rekreacji, zwłaszcza dla wypoczynku pobytowego, nadają się jednak dla penetracji turystycznej indywidualnej. W rejonie Gieczka występują lasy ochronne.

IV. EDUKACJA EKOLOGICZNA

Każdy człowiek korzysta ze środowiska przyrodniczego otrzymując z niego nie tylko surowce czy energię, ale także czerpiąc inspiracje i doznania, które wyływają z piękna i majestatu natury. Korzysta również z dóbr środowiska społecznego i kulturowego - wytworzonych przez ludzi i dla ludzi. Mimo to, niewiele osób rozumie, jaki wpływ na stan i jakość tych środowisk mają zachowania poszczególnych osób, rodzin i grup społecznych jak również ich przyzwyczajenia, style życia, mody, sposoby wypoczynku lub odżywiania. Dlatego też edukacja ekologiczna, wspomagająca zrozumienie zależności między człowiekiem, jego wytworami i przyrodą, obejmować musi wszystkich ludzi bez wyjątku - w pierwszej kolejności najmłodszych, którzy mogą skutecznie przekazywać osobom starszym wzorce zachowań proekologicznych.

Jedynie wspólny wysiłek wszystkich ludzi razem i każdego z osobna, podejmowany codziennie, w każdym miejscu: w domu, w pracy, podczas wypoczynku, jest w stanie zahamować degradację środowiska, wpłynąć na poprawę jakości naszego życia i zdrowia oraz zapewnić perspektywy godziwego życia przyszłym pokoleniom.

Edukacja ekologiczna realizuje następujące cele:

- Kształtowanie pełnej świadomości i budzenie zainteresowania społeczeństwa wzajemnie powiązаныmi kwestiami ekonomicznymi, społecznymi, politycznymi i ekologicznymi.
- Umożliwienie każdemu człowiekowi zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych dla poprawy stanu środowiska.
- Tworzenie nowych wzorców zachowań, kształtowanie postaw, wartości i przekonań jednostek, grup i społeczeństw, uwzględniających troskę o jakość środowiska.

Odpowiedzialność za edukację ekologiczną prowadzoną na terenie gminy spoczywa przede wszystkim na pracownikach Urzędu Gminy, radnych oraz nauczycielach. Do grupy tych osób należy podejmowanie działań i decyzji z zakresu planowania i wdrożenia programu edukacji i informacji ekologicznej wśród pozostałej części mieszkańców.

Edukacja ekologiczna mieszkańców jest koniecznym instrumentem realizacji programu rozwoju gminy. Bez świadomego włączenia się różnych grup społecznych w tworzenie strategii, a potem jej realizację nawet najlepsze działania na rzecz ochrony środowiska nie będą skuteczne. Wiele osób nie rozumie ścisłych zależności pomiędzy działalnością człowieka a środowiskiem, ponieważ ich wiedza jest niedokładna lub niewystarczająca.

Należy zwiększyć wrażliwość ludzi i ich zaangażowanie w proces poszukiwania rozwiązań dotyczących problemów środowiska i rozwoju. Edukacja może ukształtować świadomość, jeśli chodzi o kwestie środowiska i etykę, wartości i postawy, umiejętności i zachowania potrzebne do zrównoważonego rozwoju. Działania podejmowane w tej sferze muszą być dostosowane do stanu świadomości mieszkańców i ich gotowości do przyjęcia nowych treści.

Grupy odbiorców do których należy skierować treści edukacyjne to :

- dzieci i młodzież,
- nauczyciele,
- animatorzy kulturalno-społeczni,
- rolnicy i ich rodziny, członkowie rad sołeckich,
- członkowie Rady Gminy i administracji samorządowej,
- mieszkańcy zagrożeni negatywnymi wpływami urbanizacji i przemysłu,
- pracodawcy.

Podstawowymi celami edukacji ekologicznej powinny być:

- przybliżenie mieszkańcom problematyki ochrony środowiska, związanej bezpośrednio z gminą i jej otoczeniem,
- trwałe zmiany w świadomości społecznej, prowadzące do zachowań nie szkodzących środowisku,
- zbudowanie poczucia odpowiedzialności za stan najbliższego środowiska,
- zachęcenie do podejmowania określonych działań na rzecz ochrony środowiska i przyrody w gminie,
- zbudowanie wspólnej płaszczyzny działań samorządu i mieszkańców, ich integracja przy rozwiązaniu problemów ochrony środowiska.

Realizacja edukacji ekologicznej musi odpowiadać trzem założeniom:

1. edukacja ekologiczna promuje zachowania przyjazne środowisku,
2. jest ona powiązana ze strategią rozwoju gminy, a w szczególności z zadaniami inwestycyjnymi w zakresie ochrony środowiska, przyrody i zdrowia mieszkańców,
3. uświadamia znaczenie i konieczność jednostkowych działań każdego mieszkańca na rzecz wspólnego dobra.

Działania edukacyjne wymagają odpowiedniego zorganizowania i ciągłości. Nie mogą być podejmowane incydentalne i przypadkowo, bo nie spełnią dobrze swojej funkcji. Na terenie gminy realizację zadań edukacyjnych powinno się powierzyć albo grupie osób chcących aktywnie działać na rzecz ochrony środowiska i przyrody albo instytucji statutowo

pełniącej rolę edukacyjną. Z pewnością potrzebna jest osoba, która umiejętnie zainspiruje i skoordynuje działania podejmowane w tym zakresie, utrzymując jednocześnie dobry kontakt z lokalnym samorządem. Na terenie gminy działania edukacyjne mogą prowadzić następujące podmioty :

- organizacje pozarządowe,
- szkoły i przedszkola,
- gminny ośrodek kultury i rekreacji,
- rady sołeckie,
- inne instytucje według potrzeb.

Odpowiednio prowadzona edukacja ekologiczna powinna być:

- dobrze zaplanowana, przygotowana i zgodna z przyjętym dla gminy programem edukacji ekologicznej,
- długotrwała i systematyczna,
- odpowiadająca aktualnym potrzebom gminy w zakresie realizacji przedsięwzięć dla ochrony środowiska i przyrody,
- zwracająca uwagę mieszkańców na problemy środowiskowe najbliższego otoczenia,
- skierowana do konkretnych grup odbiorców,
- ciekawa, autentyczna, niekonwencjonalna.

Skuteczna edukacja ekologiczna to wypadkowa wyżej wymienionych kryteriów. To czy spowoduje ona trwałe zmiany w świadomości społecznej okaże się po zmianie zachowań na bardziej proekologiczne. Może to dotyczyć między innymi:

- zmiany sposobu postępowania mieszkańców z odpadami,
- stosunku do ochrony przyrody,
- samorządnego podejmowania inicjatyw ekologicznych.

Wychowywanie przedszkolne

Przedszkola są w Polsce ważnym ogniwem wspierającym rodziców w kształtowaniu osobowości dziecka. Istotne miejsce w tym procesie powinno zajmować wychowanie ekologiczne.

Celem wychowania przedszkolnego w sferze kształtowania świadomości ekologicznej jest przede wszystkim:

1. Wyzwalanie chęci oraz kreowanie umiejętności obserwowania środowiska naturalnego.
2. Kształtowanie wrażliwości zarówno na piękno jak i na szkody w środowisku.
3. Uczenie szacunku dla innych istot.
4. Oddziaływanie na styl życia i świadomość ekologiczną rodziców.
5. Kształtowanie nawyków i zachowań proekologicznych w życiu codziennym.

Dla realizacji tych celów należy:

- Rozszerzyć i pogłębić program studiów dla wychowawców przedszkolnych, uwzględniając specyficzne potrzeby edukacji ekologicznej wśród przedszkolaków.
- Zapewnić dostęp do atrakcyjnych pomocy dydaktycznych i zabawek.
- Zwiększyć liczbę programów radiowych i telewizyjnych, zawierających treści ekologiczne, adresowanych do najmłodszych.

Szkoły podstawowe i ponadpodstawowe

Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży jest niezmiernie ważnym elementem kształcenia, ponieważ wyrabia nawyki właściwego postępowania w zakresie ochrony środowiska. Dlatego też, problematykę ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju uwzględnia się w podstawach programowych kształcenia dla wszystkich typów szkół, co daje możliwość wyrobienia poczucia odpowiedzialności za środowisko przez młodych ludzi. Niejednokrotnie zdarza się, że to właśnie dzieci i młodzież są przekąźnikami prawidłowych postaw ekologicznych w swoich domach rodzinnych. Przekazują wiedzę i instrukcje postępowania w zakresie racjonalnego wykorzystania surowców, potrzeby ochrony środowiska, przeciwdziałania zanieczyszczeniom, które poznały na lekcjach. Dlatego istotne jest, żeby informacje dotyczące ochrony przyrody i kształtowania estetyki przekazywane były nie tylko na zajęciach przyrodniczych ale również humanistycznych, wychowawczych i praktycznych oraz były ciekawe dla słuchacza. Należy nie tylko prowadzić wykłady, ale przede wszystkim uczyć dzieci przez bezpośredni kontakt z naturą (wycieczki do zakładów oraz do miejsc ciekawych krajobrazowo i przyrodniczo, wyjazdy terenowe, ćwiczenia, wspólne akcje ekologiczne). Istotne jest również, aby pokazywać na zasadzie kontrastu prawidłowe i nieprawidłowe działania w zakresie ochrony środowiska (składowisko śmieci i dzikie wysypisko), aby w ten sposób kształtować prawidłowe postawy ekologiczne. Takie kontrastowe przykłady najlepiej jeżeli pochodzą z najbliższego otoczenia z którym dziecko się identyfikuje.

Ciekawą formą edukacji ekologicznej dzieci i młodzieży są konkursy z zakresu ochrony środowiska, gdzie dzieci przy zabawie poznają ważne aspekty przyrodnicze.

Ważne jest, żeby szkoły i nauczycieli mieli wsparcie Urzędu Gminy w organizowanych przez siebie przedsięwzięciach ekologicznych. Wsparcie to może przejawiać się współfinansowaniem, organizacją lub pomocą merytoryczną przy:

- Organizacja Dnia Ziemi czy Światowego Dnia Ochrony Środowiska,
- Konkursy związane z tematyką gospodarki odpadami, segregacji i recyklingu,
- Prenumerata czasopism i magazynów ekologicznych,
- Wzbogacanie bibliotek i pracowni przyrodniczych w materiały w realizacji zagadnień związanych z ochroną środowiska,
- Udział pracowników samorządowych i specjalistów podczas lekcji dotyczących zagadnień ekologicznych,
- Współorganizacja z PCEE i Wojewódzkim Ośrodkiem Metodycznym form doskonalenia nauczycieli w zakresie edukacji ekologicznej itp.

Współpraca szkół i samorządu z ekologicznymi organizacjami pozarządowymi tzw. NGO (Non- Governmental Organisations) przyczyni się do wzbogacenia merytorycznego prowadzonych działań. Pozwoli również zmniejszyć koszty akcji edukacyjnych, ponieważ wiele z tych organizacji w ramach swojej działalności statutowej świadczą swą pomoc w formie nieodpłatnej. Do największych organizacji ekologicznych działających na terenie kraju należą: Liga ochrony Przyrody, Federacja Zielonych, Towarzystwo Ochrony Przyrody „Salmandra”, Polski Klub Ekologiczny.

Podstawowym zadaniem całej społeczności szkolnej - dyrekcji, nauczycieli, uczniów i ich rodziców - powinno stać się wykorzystanie możliwości zawartych w podstawie programowej, w celu wyzwolenia i utrwalenia u uczniów potrzeby życia zgodnego z ideami zrównoważonego rozwoju. Można to osiągnąć m. in. przez:

- kształtowanie człowieka świadomego swej jedności ze środowiskiem przyrodniczym i społeczno-kulturowym,
- rozwijanie umiejętności obserwowania środowiska oraz gromadzenia o nim informacji,
- poznanie praw i współzależności rządzących przyrodą, a także zachodzących pomiędzy przyrodą a człowiekiem,
- kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów zgodnie z posiadaną wiedzą i przyswojonym systemem wartości,
- pobudzanie wrażliwości na piękno przyrody i ład przestrzenny,
- kształtowanie postawy szacunku dla życia i zdrowia, zarówno własnego, jak wszystkich innych istot,

- prowadzenie aktywnych form edukacji w terenie, np. „zielone szkoły”,
- współpracę między nauczycielami w tworzeniu klimatu sprzyjającego realizacji podstawowych celów edukacji ekologicznej.

Szkoła powinna:

- inicjować i korzystać z kontaktów z władzami samorządowymi oraz innymi reprezentantami społeczności lokalnej, szkołami wyższymi, terenowymi ośrodkami edukacji ekologicznej i innymi instytucjami oraz organizacjami,
- inicjować oraz uczestniczyć w krajowych i międzynarodowych programach edukacji ekologicznej,
- stale podejmować i rozszerzać zakres praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska w szkole i jej otoczeniu,
- eksponować pozytywną rolę dzieci w edukacji ekologicznej dorosłych,
- prowadzić edukację ekologiczną w terenie.

Powiatowe Centrum Edukacji Ekologicznej (PCEE)

Koordinacją działań funkcjonowania kampanii edukacji ekologicznej na terenie Powiatu Średzkiego, zajmuje się Powiatowe Centrum Edukacji Ekologicznej (PCEE), które zostało utworzone 20.12.2004 r. przy Wydziale Środowiska Starostwa Powiatowego w Środzie Wilk. Utworzenie PCEE wynikało z przyjętego systemu edukacji ekologicznej zawartego w Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Średzkiego. Zadaniem PCEE jest koordynacja wszystkich zadań w zakresie edukacji ekologicznej zgodnej z zasadą zrównoważonego rozwoju, inicjowanie nowych przedsięwzięć w tym zakresie, zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku, wspieranie ekologicznej działalności pracowników oświaty, udostępnianie fachowej literatury i materiałów dydaktycznych przydatnych w realizacji programów edukacji ekologicznej w szkole, a także wspieranie komunikacji społecznej w oparciu o wykorzystanie prasy lokalnej, ulotek i strony internetowej.

Internet

Z racji dużej popularności jakim cieszy się Internet szczególnie wśród młodych ludzi, należy wykorzystać możliwości jakie w kampanii edukacji ekologicznej daje ta forma przekazu.

- **Strona internetowa** - www.šrodawlkp-powiat.pl. Aktualnie na stronie internetowej Starostwa Powiatowego istnieje zakładka PCEE, na której znajdują się wszystkie bieżące informacje dotyczące działań z zakresu ochrony środowiska. Publikowane są informacje o zakresie działań PCEE, zasady korzystania z zasobów literatury fachowej PCEE, sondy dotyczące ochrony środowiska, nowe informacje dotyczące sposobów ochrony środowiska czy sprawozdania z realizacji konkursów, wycieczek i innych akcji prowadzonych przez PCEE.
- **Strona www.** – www.dominowo.pl. na której znajdują się nie tylko informacje dotyczące prac urzędu i instytucji działających na terenie gminy, ale również wiadomości dotyczące walorów krajobrazowych i przyrodniczych, możliwości turystycznych jakimi dysponuje gmina oraz inwestycji z dziedziny ochrony środowiska realizowanych na terenie Gminy Dominowo. Treści z zakresu ochrony środowiska należy uzupełniać o informacje dotyczące recyklingu, planowanych inwestycji (m.in. kanalizacja) i ich pozytywnych skutków dla środowiska przyrodniczego.
- **Poczta elektroniczna** – urząd@dominowo.pl. Daje możliwość zgłaszania przez internautów pytań i postulatów związanych z ochroną środowiska. Odpowiedzi na te pytania mogą być publikowane na stronie www lub w lokalnej prasie.

Gminny biuletyn

Wiele gmin wydaje biuletyny informacyjne o swej działalności. W takim biuletynie mogą się pojawiać regularnie informacje o pracach nad strategią ekorozwoju i efektach prac nad poszczególnymi etapami. Niektóre ich elementy np. zidentyfikowane problemy środowiskowe, wizja, analiza mocnych i słabych stron gminy mogą być w ten sposób poddane szerokiej dyskusji społecznej. Nakład biuletynu zależy od funduszy jakimi dysponuje gmina. W okresie budowania strategii warto nakład zwiększyć, po to by informacje docierały do jak największej grupy mieszkańców. Gminy, które nie wydają biuletynu mogą przygotować taką publikację tylko na potrzeby tworzonej strategii rozwoju. Biuletyn taki może powstawać przy minimalnym nakładzie środków, opracowany w prostej technice przez wyznaczone osoby z Urzędu Gminy i upowszechniony poprzez Urzędy Pocztove, radnych i sołtysów.

Ulotka

Ulotka powinna zawierać konkretne informacje dotyczące określonego tematu. Szczególnie jest ona przydatna w edukacji ekologicznej mieszkańców jako źródło krótkiej i konkretnej informacji na temat niektórych problemów ekologicznych. Ulotka powinna być:

- zwięzła i hasłowa (nie przeładowana treścią),

- czytelna i przejrzysta (dobrze rozplanowana graficznie), posługiwać się symbolami czytelnymi dla mieszkańców.

Ulotka powinna zawierać adres i telefon kontaktowy, pod którym mieszkańcy mogą otrzymać więcej informacji. Może również mieć odcinany kupon, na którym mieszkańcy wyrażą swój pogląd na dany temat i odeślą do Urzędu Gminy. Ulotki mogą być rozdysponowane poprzez instytucje publiczne w gminie lub też poprzez szkoły docierając do rodziców dzieci.

Plakaty

Plakaty mogą być kolorowe lub czarno - białe. Plakaty służą zwróceniu uwagi na określony problem w formie symbolicznej. Ponieważ z reguły są duże, mogą być wieszane w miejscach publicznych, często odwiedzanych przez mieszkańców, gdzie dostęp do zawartych w nich treści jest bardzo szeroki. Plakat może być wykorzystany do poinformowania o ważnych wydarzeniach dotyczących się wokół prac nad strategią, jako zaproszenie na imprezy dla mieszkańców, czy też przeprowadzenie akcji społecznych.

Prosta ankieta

Dla przeprowadzenia ankiety, jednej z najwartościowszych form komunikowania się władz gminy czy też zespołu koordynacyjnego prac nad strategią z mieszkańcami gminy, należy:

- określić temat ankiety i rodzaje odpowiedzi na pytania ankiety (ilościowy: „tak” lub „nie”, jakościowy, mieszany),
- zdecydować do jakiego kręgu odbiorców adresowana jest ankieta,
- ustalić sposób rozprowadzania ankiety (w formie publikacji w prasie, drogą pocztową, poprzez bezpośrednie rozdanie adresatom lub w inny sposób),
- opracować wprowadzenie, zachęcające respondenta do wypełnienia ankiety, wyjaśniające jej cel i informujące kiedy i gdzie opublikowane będą wyniki badań,
- konstruować pytania w taki sposób, aby respondent mógł wybrać jedną z takich odpowiedzi jak: „tak”, „nie”, „nie wiem” (uzyskane w ten sposób informacje łatwo później analizować); pytania otwarte typu „Co Pan/Pani sądzi o...”, „Jaka jest Pani/Pana opinia o” wymagają odpowiedzi opisowych, które trudniej jest poddać analizie ilościowej, są one jednak źródłem użytecznych informacji jakościowych; dodać wskazówki odnoszące się do formy odpowiedzi (np. „Proszę wybrać tylko jedną z następujących odpowiedzi” lub „Proszę uporządkować odpowiedzi według stopnia ważności”),

- pod koniec ankiety zadać jedno pytanie, dające respondentom możliwość wyrażenia opinii, które przyszły im na myśl w trakcie wypełniania ankiety (np. „Czy ma Pani/Pan jakieś inne uwagi lub obserwacje na powyższy temat ?” lub „Czy chciałaby Pani/Pan dodać coś jeszcze na temat..?“),
- wprowadzić prośbę do respondenta o podanie podstawowych danych o jego statusie społeczno-ekonomicznym, takich jak wiek, miejsce zamieszkania, stan cywilny, itp.

Przykład prostej ankiety znajduje się w rozdziale XV, punkt 15.2.

Festyny

Może to być impreza organizowana corocznie dla dzieci, młodzieży i dorosłych z okazji Światowego Dnia Ochrony Środowiska. Celem festynu ma być edukacja ekologiczna i europejska poprzez zabawę oraz udział w konkursach. Tematyka konkursów jest bardzo zróżnicowana i dostosowana do różnych grup wiekowych oraz stopnia umiejętności intelektualnych i praktycznych uczestniczących w nich osób.

V. ANALIZA SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Oczyszczalnie ścieków • Brak przemysłu ciężkiego • Selektywna zbiórka odpadów • Plany urządzania lasów prywatnych • Wysoki poziom rolnictwa • Pełen stopień zwodociągowania • Rozwój energetyki wiatrowej • Niskie zaludnienie 	<ul style="list-style-type: none"> • Częściowo uregulowana gospodarka ściekowa – brak kanalizacji • Położenie zachodniej części gminy w rejonie „Wielkopolskiego zagrożenia ekologicznego” • Rozdrobnienie struktury obszarowej • Niedostateczna retencja wód w zlewniach • Niska jakość wód powierzchniowych • Niski stopień skanalizowania • Niewielka powierzchnia lasów • Brak sieci gazowej • Niezrekultywowane składowisko odpadów komunalnych w Orzeszkowie
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość odtworzenia akwenu wodnego w Grodziszczku • Możliwość objęcia ochroną prawną nowych obiektów - siedlisk i stanowisk występowania cennych gatunków • Zapobieganie erozji wietrznej poprzez stosowanie zalesień i zadrzewień śródpolnych • Przeznaczanie gleb V i VI klasy pod zalesienie • Dywersyfikacja działalności gospodarstw rolnych • Środki pomocowe UE • Nowe przepisy ochrony przyrody i środowiska zgodne z wymogami unijnymi • Rolnictwo ekologiczne • Moda na zdrowy tryb życia, ekologię i agroturystykę • Edukacja ekologiczna • Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej • Rozbudowa i modernizacja stacji i sieci wodociągowych • Możliwość pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych • Opracowanie i uchwalenie nowego Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Gminy Dominowo, w którym wyznaczone zostaną tereny dla elektrowni wiatrowych, kopalni itp. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kary za niedostosowanie się do przepisów unijnych • Intensyfikacja produkcji rolnej • Brak skutecznych przepisów z zakresu budownictwa i zagospodarowania przestrzennego zabezpieczających krajobraz przed degradacją • Opóźnienia w przygotowaniu nowych aktów prawnych i przepisów wykonawczych dotyczących ochrony przyrody i środowiska

VI. PRIORYTETY EKOLOGICZNE

Nadrzędnym kryterium polityki ekologicznej państwa, jest wdrożenie zasad ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju we wszystkich politykach, strategiach oraz programach zadań samorządowych, które oddziałują na środowisko przyrodnicze.

Jak wynika z diagnozy stanu środowiska przyrodniczego rzeczywiste i potencjalne zagrożenia występują praktycznie we wszystkich jego dziedzinach i obejmują szerokie spektrum problemów. Ich rozwiązanie wymaga realizacji wielu projektów i przedsięwzięć, których łączny koszt znacznie przekroczyłby dostępne środki, możliwe do pozyskania w okresie realizacji „Aktualizacji Programu...”. Niezbędne jest, więc zoptymalizowanie hierarchii ważności tych zadań, a także ich koncentracja na obszarach i w dziedzinach zapewniających największe korzyści dla środowiska. Służyć temu powinny priorytety ekologiczne, które określają hierarchię potrzeb gminnych i tworzą szansę integracji różnych inicjatyw lokalnych w jedną, spójną ekologicznie całość.

Przeprowadzona szczegółowa analiza stanu środowiska naturalnego w Gminie Dominowo pozwoliła zidentyfikować źródła i rodzaj zagrożeń oraz stała się podstawą do aktualizacji priorytetów i harmonogramu realizacji Programu Ochrony Środowiska.

W celu realizacji Programu Ochrony Środowiska dostosowano do aktualnych potrzeb i stanu niektóre zasady polityki ekologicznej gminy.

Główne elementy środowiska	Podstawowe zadania	Obszary działań priorytetowych
Ochrona przyrody	Utworzenie europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 dla obszarów cennych przyrodniczo	Najcenniejsze przyrodniczo obszary
	Zwiększenie powierzchni obszarów prawnie chronionych	Obszar całej gminy
	Renaturalizacja ekosystemów	Doliny rzeczne, lasy uszkodzone przemysłowo
	Likwidacja barier ekologicznych	Obszary objęte prawną ochroną przyrody
Zasoby surowców mineralnych	Dostosowanie wydobycia i przetwórstwa surowców min. do obowiązujących przepisów i wymagań ochrony środowiska	Zakłady eksploatacji
	Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych	Obszar obecnych odwiertów
Ochrona powietrza	Zmiana nośników energii na bardziej ekologiczne	Kotłownie osiedlowe
	Termorenowacja budynków	Obszar całej gminy
	Wzrost wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych	Obszar całej gminy

Gospodarka wodno - ściekowa	Wyrównanie dysproporcji pomiędzy długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	Szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo i na terenie całej gminy
	Rozwój systemów kanalizacji spełniających standardy UE	Obszar całej gminy
	Likwidacja niezorganizowanych zrzutów ścieków	Punktowo cały obszar gminy
	Przywrócenie wysokiej jakości wód powierzchniowych	Rzeki i zbiorniki wodne o podstawowym znaczeniu dla rozwoju turystyki i zaopatrzenia w wodę
	Ochrona ilości i jakości wód podziemnych	Strefy ochronne ujęć wód podziemnych
	Zwiększenie stopnia retencji	Zadania ujęte w programie małej retencji
	Ochrona przeciwpowodziowa	Obszary szczególnie narażone na niebezpieczeństwo powodzi
	Poprawne, zgodne z wymogami praw stosowanie nawozów naturalnych i sztucznych oraz środków ochrony roślin	Obszary o szczególnych wymogach ochrony wód, strefy ochrony ujęć wód
Gospodarka odpadami	Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów	Obszar całej gminy
	Realizacja ponadlokalnego systemu gospodarki odpadami	Zasady określone w „Planie gospodarki odpadami”
Ochrona gleb i powierzchni ziemi	Racjonalna gospodarka rolna	Obszary użytkowane rolniczo
	Zmiana sposobu użytkowania gleb w strefach najwyższego natężenia ruchu samochodowego	Strefy wzdłuż odcinków dróg szczególnie zagrożonych
Ochrona i zwiększenie zasobów leśnych	Budowa infrastruktury turystycznej	Lasy położone w rejonach turystycznych
	Określenie terenów do zalesienia w miejscowych	Obszar całej gminy
Edukacja ekologiczna	Włączenie gminy w proces edukacji ekologicznej -	Obszar całej gminy
	Dostosowanie form edukacji ekologicznej do potrzeb różnych	Obszar całej gminy
	Dostosowanie polityki ochrony środowiska do obowiązującej w UE	Administracja samorządowa, środowiska opiniotwórcze

VII. HARMONOGRAM REALIZACJI DZIAŁAŃ PRIORYTETOWYCH 2011 - 2014

Z pośród wszystkich zadań ekologicznych w harmonogramie realizacji działań priorytetowych Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska na lata 2011 – 2014 uwzględniono tylko najważniejsze z nich (priorytety), które pozwolą osiągnąć założone cele ekologiczne.

W harmonogramie wyznaczonym celom ekologicznym w ramach kierunków działań, odpowiadają priorytety ekologiczne dla których wyznaczono: czas realizacji, jednostki realizujące i koordynujące sposób wykonania zadań ekologicznych, a także szacunkowe koszty i źródła finansowania.

Zadania ekologiczne, które nie zostały uwzględnione w żadnym z harmonogramów, a zostały zamieszczone w części opisowej dotyczącej polityki ekologicznej, mogą stanowić dodatkową bazę możliwości realizacyjnych w ramach opracowanej Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska. Pozostałe zadania realizowane będą na przestrzeni lat 2015 – 2018 w ramach przyjętej strategii działań.

Zadania	Jednostka odpowiedzialna	Termin realizacji	Szacunkowe nakłady	Źródła finansowania		
				Środki własne	Środki prywatne	Środki Unii Europejskiej
Ochrona przyrody						
1. Wdrożenie krajowej strategii ochrony różnorodności biologicznej i włączenie jej ustaleń do sektorowych programów zrównoważonego rozwoju oraz do regionalnych i lokalnych programów ochrony środowiska	Gmina	zadanie ciągłe	x	x	-	-
2. Renaturalizacja zniszczonych, cennych ekosystemów i siedlisk przyrodniczych, szczególnie wodno – błotnych	Gmina	- // -	x	x	-	-
3. Ochrona dolin rzecznych oraz innych ważnych korytarzy ekologicznych	Gmina	- // -	x	x	-	-
4. Kontrola pozyskiwania zasobów przyrodniczych z ich naturalnych siedlisk	Gmina	- // -	x	x	-	-
5. Zachowanie dobrych praktyk gospodarczych na terenach przyrodniczo cennych	Gmina	-//-	x	x	-	-
6. Wspieranie form rolnictwa stosujących metody produkcji nie naruszające równowagi przyrodniczej, przede wszystkim rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego	Gmina	-//-	x	x	-	-
7. Prowadzenie prac pielęgnacyjnych parków i pomników przyrody	Gmina	-//-	x	x	-	-
8. Wspieranie rozwoju ruchu rowerowego	Gmina					

Ochrona powietrza atmosferycznego						
1. Identyfikacja terenów o przekroczonym dopuszczalnym stężeniu zanieczyszczeń w powietrzu	Gmina	2011 - 2014	x	x	x	x
2. Modernizacja w ciepłownictwie w celu ograniczenia emisji pyłów, siarki i węglowodorów aromatycznych	Gmina	2011 – 2014	x	x	x	x
3. Ocena lokalnych zasobów odnawialnych źródeł energii i opłacalności ich wykorzystania	Gmina	zadanie ciągłe	x	x	x	x
– przygotowanie planów zaopatrzenia w energię oraz racjonalnego wykorzystania energii z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii						
– przygotowanie i wdrożenie programu informacyjnego wraz z propozycjami zadań dla rolników, dotyczący możliwości i korzyści z wykorzystania energii odnawialnej						
4. Budowa infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej (energia wiatrowa, wodna, ogniwa słoneczne, biomasa)	Przedsiębiorstwa i osoby prywatne	2011 - 2014	x	x	x	x
5. Lokalne systemy pozyskiwania energii z alternatywnych źródeł	Przedsiębiorstwa i Gmina	2011 –2014	x	x	x	x
6. Stosowanie stref zieleni izolacyjnej wzdłuż ciągów komunikacyjnych	Gmina	2011 – 2014	x	x	x	x

Ochrona wód						
1. Opracowanie warunków korzystania z wód regionów wodnych oraz wykazów wód powierzchniowych o różnych cechach i przeznaczeniu	Gmina	2011 – 2014	x	x	x	x
2. Opracowanie i wdrożenie programów działań na rzecz ograniczenia spływu zanieczyszczeń azotowych ze źródeł rolniczych	Gmina	2011 – 2014	x	x	x	x
3. Budowa oczyszczalni ścieków w Gieczu i Murzynowie Kościelnym wraz z siecią kanalizacyjną	Gmina	2011	6 328 814	3 250 197	x	3 078 617
4. Likwidacja zbiorników bezodpływowych nie spełniających norm lub na terenach objętych kanalizacją	Osoby prywatne	2011 – 2014	x	x	-	x
5. Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej	Gmina				-	x
- na obszarze gminy		2011 – 2014	50 000	50 000	-	-
- na odcinku Rusibórz – Rusiborek (długości ok. 1,5 km)		2011– 2012	200 000	200 000	-	-
6. Modernizacja stacji wodociągowej w Gieczu, Dominowie i Murzynowie Kościelnym	Gmina	2011 – 2014	200 000	200 000	-	x
7. Ograniczenie ładunków zanieczyszczeń spływających do wód pochodzących z gospodarstw rolnych hodowlanych (głównie: budowa płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę)	Gospodarstwa rolne	2011 – 2014	x	x	-	x
8. Modernizacja i przebudowa dróg gminnych wraz z uregulowaniem gospodarki wodno – ściekowej	Urząd Gminy	2011– 2014	1 100 000	1 100 000	x	x

Ochrona powierzchni ziemi i gleb oraz surowców mineralnych							
1. Kształtowanie struktury upraw przeciwdziałającej erozji i pogarszaniu się jakości gleb	Właściciele gruntów	zadanie ciągłe	X	X	X	-	
Ochrona zasobów leśnych							
1. Przygotowanie podstaw do rozszerzenia zakresu zalesień: – ustalenie lokalizacji zalesień i zadrzewień w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	Gmina	2011 - 2014	x	x	x	x	
2. Realizacja programu ochrony ekosystemów leśnych i różnorodności biologicznej w lasach	Nadleśnictwo	zadanie ciągłe	-	-	-	-	
3. Zalesianie gruntów V i VI klasy	Osoby prywatne we współpracy z Urzędem Gminy	2011 - 2014	x	x	x	x	
Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym							
1. Przebudowa nawierzchni dróg gminnych	Gmina	zadanie	1 100 000	1 100 000	-	-	
2. Przebudowa nawierzchni drogi powiatowej w Murzynowie Kościelnym (ok. 550 mb)	Gmina	2012 - 2013	100 000	-	-	-	
3. Tworzenie pasów zwartej zieleni ochronnej	Gmina	ciągłe zadanie	x	x	-	-	
4. Tworzenie izolacji budynków (wymiana okien)	Właściciele budynków	ciągłe zadanie	-	x	x	-	
5. Prowadzenie rejestru urządzeń będących źródłem promieniowania elektromagnetycznego	Gmina	ciągłe zadanie	bezkosztowo	-	-	-	

Źródło: Urząd Gminy Dominowo, 2011 r.

VIII. STRATEGIA DZIAŁAŃ

Przyjęta strategia działań ma na celu wspieranie zrównoważonego rozwoju oraz wdrażanie prawa wspólnotowego w zakresie wszystkich elementów środowiska przyrodniczego i edukacji ekologicznej.

Cele ekologiczne realizowane do 2018 r.:

1. Ochrony przyrody - zachowanie różnorodności biologicznej. Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego wymaga między innymi utrzymania właściwego stanu różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz zwiększenia powierzchni obszarów chronionych. Utrzymanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej związana jest z ochroną zasobów przyrody, niezależnie od formalnego statusu ochronnego konkretnych terenów i sposobu ich użytkowania.
2. Ochrony powietrza - na jakość powietrza mają wpływ różnorodne czynniki: wysoka emisja zanieczyszczeń w wyniku działalności gospodarki przemysłowej, zanieczyszczenia komunalne oraz komunikacyjne. Należy więc, wprowadzić szereg działań proekologicznych by znacznie poprawić jakość powietrza. W związku z tym uchwalonych zostało szereg traktatów i konwencji zmierzających do ograniczenia szkodliwych substancji oraz wprowadzania nowych rozwiązań technologicznych.
3. Ochrony wód - celem ekologicznym jest osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód powierzchniowych i podziemnych tak pod względem jakościowym jak i ilościowym. Powinny one pozostawać w stanie ukształtowanym przez przyrodę i jednocześnie być przydatne dla gospodarczego wykorzystania. Osiągnięcie tych celów jest zgodne ze „Strategią Rozwoju gminy Dominowo na lata 2004 – 2013” oraz Polityką Ekologiczną Państwa w latach 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016.
4. Ochrony powierzchni ziemi i gleb oraz zasobów surowców mineralnych - szczególny nacisk trzeba położyć na zadania w zakresie ochrony gleb przed degradacją powodowaną przez szeroko pojętą intensyfikację produkcji rolniczej oraz na zadania w zakresie rekultywacji gleb zdegradowanych, w celu włączenia ich do zagospodarowania przyrodniczego lub gospodarczego. Zasoby surowców mineralnych są jednym z wielu potencjałów rozwoju gminy. Z drugiej strony zasoby te należą do grupy nieodnawialnych, stąd też ochrona złóż i ich racjonalne wykorzystanie stanowią zasadniczy cel polityki ekologicznej gminy.
5. Ochrony zasobów leśnych - racjonalne użytkowanie zasobów leśnych wymaga zapewnienia trwałości i wielofunkcyjności lasów, kompleksowej ochrony ekosystemów leśnych, wprowadzenia bezpiecznych technologii prac w lesie, a także wzrostu poziomu lesistości.
6. Ochrony przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym - uwzględnienie w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym relacji przestrzennych pomiędzy

potencjalnymi źródłami hałasu (zwłaszcza z obiektami komunikacyjnymi), a terenami o funkcjach „wrażliwych”. Zgodnie z przepisami ochrony środowiska bieżące przeciwdziałanie zagrożeniom promieniowaniem elektromagnetycznym polegać będzie na zapewnieniu oraz utrzymaniu dobrego stanu środowiska. W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przewiduje się natomiast możliwość ustanowienia stref ograniczonego użytkowania (tworzonych ze względu na zwiększoną emisję tych zagrożeń) w obrębie, których wykluczona byłaby realizacja określonych form zabudowy.

8.1. Ochrona przyrody

Ochrona przyrody oznacza zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie zasobów przyrody i jej składników, a w szczególności: dziko występujących roślin i zwierząt, siedlisk przyrodniczych, przyrody nieożywionej, krajobrazu oraz zieleni w miastach i wsiach.

Ochrona przyrody ma na celu:

- zachowanie różnorodności biologicznej,
- zachowanie dziedzictwa geologicznego,
- utrzymywanie i przywracanie siedlisk do ich właściwego stanu,
- utrzymanie procesów ekologicznych.

Zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego wymaga między innymi utrzymania właściwego stanu różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz zwiększenia powierzchni obszarów chronionych. Utrzymanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej związana jest z ochroną zasobów przyrody, niezależnie od formalnego statusu ochronnego konkretnych terenów i sposobu ich użytkowania.

Transformacja elementów różnorodności biologicznej i krajobrazowej następuje w wyniku zmian struktury własności, wprowadzania intensywnych, przemysłowych form gospodarowania w rolnictwie i leśnictwie, urbanizacji, rozbudowy układów komunikacyjnych, osuszenia i eksploatacji torfowisk, z wszystkimi towarzyszącymi tym zjawiskom negatywnymi skutkami. Te właśnie procesy stanowią główne źródła zagrożenia dla zasobów przyrody i wytyczają podstawowe cele i kierunki działań w zakresie ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

8.1.1. Strategia realizacji celu

W zakresie ochrony walorów przyrodniczych do zadań i kierunków działań należą:

- utworzenie spójnego ekologicznego systemu obszarów chronionych poprzez powoływanie nowych rezerwatów przyrody, ewentualnie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu, a także przez tworzenie zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, użytków ekologicznych;
- tworzenie i funkcjonowanie związków gmin na rzecz ochrony dolin rzecznych. Celem związku gmin powinno być poprawa jakości wód poprzez budowę oczyszczalni ścieków, kanalizacji, przeciwdziałanie zanieczyszczeniom obszarowym w tym stworzenie lepszych warunków życia dla ryb;
- tworzenie, utrzymywanie i odtwarzanie korytarzy ekologicznych, przeciwdziałanie tworzeniu nowych barier ekologicznych, rozdrabnianiu cennych ekosystemów - opracowanie mapy istniejących i potencjalnych korytarzy i barier ekologicznych, zaleceń do studiów zagospodarowania przestrzennego gmin;
- ochrona dolin rzecznych przed zabudową, zajmowaniem przez ogródki działkowe, drogi i inną infrastrukturę techniczną. Dążenie do odbudowy mozaiki różnorodnych zbiorowisk roślinnych;
- ograniczenie do minimum regulowania koryt rzek w celu zachowania walorów przyrodniczych rzek i ich dolin;
- tworzenie pasów o szerokości minimum 10 m z drzew i krzewów na odcinkach gdzie pola orne dochodzą do cieków. Wykorzystanie do tego celu programów rolno-środowiskowych;
- zwiększanie pojemności wodnej gleby na gruntach ornych przez nawożenie obornikiem, przeorywanie słomy, poplonów;
- utrzymanie ekstensywnej gospodarki łąkowej i pastwiskowej szczególnie w dolinach rzek;
- dążenie do wprowadzenia na tych terenach programów rolno-środowiskowych;
- otoczenie szczególną troską zachowanych naturalnych łąk z dużą liczbą traw, ziół, roślin kwiatowych; nie dopuszczanie do zamiany ich na ogródki działkowe, przeznaczanie na potrzeby budownictwa, itp. Objęcie ich ochroną jako użytków ekologicznych;

- ochrona zasobów leśnych przez racjonalne ich użytkowanie i bieżące odnawianie. Ma to na celu m.in. reprodukcję lasu w sposób zapewniający maksymalizację jego wszechstronnej użyteczności;

8.2. Ochrona powietrza atmosferycznego

Na jakość powietrza mają wpływ różnorakie czynniki: wysoka emisja zanieczyszczeń w wyniku działalności gospodarki przemysłowej, zanieczyszczenia komunalne oraz komunikacyjne. Należy wprowadzić szereg działań proekologicznych by znacznie poprawić jakość powietrza. W związku z tym uchwalonych zostało szereg traktatów i konwencji zmierzających do ograniczenia szkodliwych substancji oraz wprowadzania nowych rozwiązań technologicznych.

Jako długofalowe cele i kierunki działań na rzecz poprawy stanu czystości powietrza w gminie (na terenach osadniczych) wskazać można:

1. opracowanie programów termoizolacyjnych oraz ich sukcesywna realizacja;
2. sukcesywna modernizacja lokalnych systemów ogrzewania.

8.2.1. Strategia realizacji celu

Podstawowym celem będzie likwidacja źródeł niskich emisji zanieczyszczeń powietrza związanych z lokalnymi systemami ogrzewania. Gospodarka cieplna należy bowiem do najpoważniejszych źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza w gminie. Działania w kierunku ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza dotyczyć powinny także zakładów przemysłowych - stolarni, zakładów meblowych, piekarni.

W działaniach na rzecz ograniczenia zanieczyszczeń powietrza emitowanych przez gospodarkę cieplną wyróżnić można dwa komplementarne kierunki:

- **energooszczędność** poprzez termoizolacyjne modernizacje budynków mieszkalnych, publicznych i innych. W pierwszej kolejności zadaniami tymi objąć należy bloki mieszkalne zbudowane z wielkiej płyty. Nie bez znaczenia będzie dokonana przy tej okazji poprawa estetyki tych budynków dzięki wymianie okien i drzwi oraz zmianie elewacji. W przedsięwzięciach termoizolacyjnych, realizowanych przez gminy, spółdzielnie mieszkaniowe i właścicieli budynków,
- **modernizacja systemów ogrzewania** - małych kotłowni oraz indywidualnych palenisk domowych. Zadanie to będzie realizowane głównie przez właścicieli budynków, także dla podwyższenia komfortu i uzyskania odczuwalnych oszczędności

finansowych. Nie sposób tu jednak wskazać określone rozwiązania, gdyż w gospodarce ciepłej duże znaczenie mają uwarunkowania rynkowe. Warto by jednak podjąć rozważania nad rozpowszechnieniem niekonwencjonalnych źródeł energii ciepłej oraz stosowaniem biopaliw w oparciu o miejscowe surowce rolnicze (jako odnawialne źródła energii).

8.3. Ochrona wód

Pomimo odnotowanej w ostatnich latach znacznej poprawy jakości wód, stan czystości powierzchniowych wód płynących oraz jezior jest wciąż niewystarczający dla zapewnienia odpowiedniej jakości wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę do picia, w celach rekreacyjnych oraz dla potrzeb gospodarczych.

Braki w wyposażeniu miast i wiejskich jednostek osadniczych w infrastrukturę kanalizacyjną i oczyszczalnie ścieków, a także niewystarczające ograniczenie zanieczyszczeń przemysłowych sprawiają, że czystość wód jest wciąż niekorzystna dla zdrowia ludności i dla jakości środowiska.

Celem długofalowym jest osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód powierzchniowych tak pod względem jakościowym jak i ilościowym. Powinny one pozostawać w stanie ukształtowanym przez przyrodę i jednocześnie być przydatne do:

- wykorzystania w zbiorowym zaopatrzeniu w wodę, celów kąpielowych,
- bytowania ryb łososiowatych i przynajmniej karpowatych.

Długoterminowe cele i kierunki działań władz samorządowych w tym zakresie są silnie zdeterminowane przyjętymi przez Polskę zobowiązaniami akcesyjnymi. Realizacja wynikających stąd zadań jest o tyle trudna, że ochrona jakości zasobów wód związana z racjonalną gospodarką wodno - ściekową jest jednym z najlepiej rozwiniętych elementów polityki ekologicznej Unii Europejskiej. Wdrażane już od czasu wejścia w życie ustawy Prawo wodne i Prawo ochrony środowiska wprowadza zasady prawa wspólnotowego w tym zakresie. Dla władz samorządowych wynikają stąd strategiczne cele, które muszą być zrealizowane do 2015 roku i oznaczają:

- dotrzymanie dopuszczalnych standardów jakości wód,
- dotrzymanie normatywnych wymagań dla ścieków i innych zanieczyszczeń odprowadzanych do środowiska wodnego.

Gmina Dominowo jest typową gminą rolniczą. Najistotniejsze, więc będzie realizowanie obowiązków wynikających z wymagań dyrektyw dotyczących:

1. ochrony wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany:

- wyznaczenie obszarów tzw. stref wrażliwych (o stężeniu azotanów ponad 50 mg N/dm³),

- przygotowanie planów ograniczających m.in. stosowanie nawozów azotowych mineralnych i naturalnych łącznie do 170 kg N/ha,
- posiadanie przez właścicieli zwierząt hodowlanych szczelnych zbiorników na odchody zwierzęce o pojemności wystarczającej na ich magazynowanie w okresie gdy nie mogą być one wprowadzane na pola uprawne ,
- uzyskanie odpowiednich standardów jakości wód.

8.3.1. Strategia realizacji celu

Ponieważ osiągnięcie standardów Unii Europejskiej dotyczących ochrony wód związane jest z dość drogimi inwestycjami, samorząd gminy będzie musiał podczas realizacji przedstawionych wcześniej celów strategicznych dokonywać każdorazowo następujących analiz:

- demograficznych, aby budować kanalizacje tam gdzie liczba mieszkańców będzie wzrastać, a przynajmniej nie zmniejszać się,
- ekonomicznej opłacalności inwestowania okazać się bowiem może, że budowa systemu kanalizacji tam gdzie występuje rozproszenie ludności nie jest opłacalna i lepiej jest wspierać konstrukcje przydomowych oczyszczalni ścieków lub zastosować system, w którym ścieki będą magazynowane w zbiornikach bezodpływowych i wywożone do oczyszczalni ścieków,

Ponadto dla osiągnięcia celów strategicznych będzie konieczne ukierunkowanie działań samorządu gminy w kierunku promocji i edukacji w zakresie działań proekologicznych:

- prowadzenie gospodarki wodno - ściekowej w ramach międzygminnych porozumień zlewni owych,
- modernizacji istniejącej oczyszczalni ścieków pod kątem wykorzystania przepustowości hydraulicznej oraz ekonomicznej eksploatacji,
- budowy nowych oczyszczalni ścieków,
- systemowego, efektywnego ekonomicznie rozwiązywania problematyki gromadzenia, odprowadzania i oczyszczania ścieków z terenów wiejskich,
- kontroli i wyłączenie szamb niespełniających wymogów, umiejętnego stosowania oczyszczalni przydomowych,
- ograniczenie stosowania na polach uprawnych nawozów sztucznych.

Systematyczne prowadzenie wyżej wskazanych działań będzie prowadziło do skuteczniejszej ochrony jakości wód podziemnych, stanowiących źródło dla ujęć wód do celów spożywczych. Ponadto jakość wód zależy od stanu i utrzymania sieci i urządzeń wodociągowych.

Wynikają stąd więc następujące kierunki działań:

- racjonalizacja gospodarki przestrzennej w strefach i wokół stref ochronnych ujęć wód,
- likwidacja nieczynnych ujęć wód,
- modernizacja i rozbudowa sieci wodociągowych (m. in. wymiana rur azbestowych).

8.4. Ochrona powierzchni ziemi i gleb oraz surowców mineralnych

Dotychczas brak jest przepisów prawnych, które by zapewniały ochronę gleb przed ich nadmierną eksploatacją w ramach danego rodzaju użytkowania, i które by chroniły naturalny potencjał produkcyjny gleb. Dlatego szczególny nacisk trzeba położyć na zadania w zakresie ochrony gleb przed degradacją powodowaną przez szeroko pojętą intensyfikację produkcji rolniczej oraz na zadania w zakresie rekultywacji gleb zdegradowanych, w celu włączenia ich do zagospodarowania przyrodniczego lub gospodarczego. Bowiem niewłaściwa agrotechnika, a także rolnicze wykorzystanie skażonych już gleb bądź poddanych szkodliwym oddziaływaniom niebezpiecznych substancji mogą stwarzać poważne zagrożenie dla ludzkiego zdrowia lub życia. Ważne jest by stosować dobre praktyki rolnicze dopasowane do warunków przyrodniczych i konkretnych czynników antropopresji na danym terenie. Główne cele z zakresu ochrony gleb:

1. Podniesienie poziomu wiedzy użytkowników gleb i gruntów w zakresie możliwości eksploatacji gleb, przy zwróceniu szczególnej uwagi na nieodwracalność degradacji zasobów glebowych.
2. Przygotowanie programu rekultywacji gleb zdegradowanych na obszarach użytkowanych rolniczo.
3. Wprowadzenie w rolnictwie sposobu produkcji zgodnego z ustawą o rolnictwie ekologicznym.
4. Objęcie monitoringiem gleb rejestracji zmian fizycznych, chemicznych i biologicznych wynikających z rodzaju i intensywności eksploatacji oraz oddziaływania różnych negatywnych czynników.
5. Identyfikacja zagrożeń i rozszerzenie prac na rzecz rekultywacji terenów zdegradowanych.

Zasoby surowców mineralnych są jednym z wielu potencjałów rozwoju gminy. Z drugiej strony zasoby te należą do grupy nieodnawialnych, stąd też ochrona złóż i ich racjonalne wykorzystanie powinno stanowić zasadniczy cel polityki ekologicznej.

W trosce o zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych regionu oraz mając na uwadze aktualny stan środowiska zmienionego w wyniku eksploatacji złóż,

przyjmuje się strategię działań:

1. oszczędne i racjonalne korzystanie z zasobów oraz zminimalizowanie niekorzystnych skutków eksploatacji poprzez prawidłową rekultywację;
2. poprawę stanu środowiska zmienionego w wyniku działalności górniczej;
3. ochrona obszarów perspektywicznych występowania surowców mineralnych oraz kontynuacja i rozszerzenie prac poszukiwawczych.

8.4.1. Strategia realizacji celu

Zgodnie z ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych realizacja celów strategicznych zakłada:

- Uzgadnianie zakresu, sposobu oraz terminów rozpoczęcia i zakończenia rekultywacji gleby lub ziemi;
- Wyłączanie gruntów rolnych z produkcji rolniczej oraz ustalanie stosownych należności i opłat rocznych;
- Wykonywanie rekultywacji gruntów rolnych w przypadku degradacji dokonanej przez osoby nieznane lub w wyniku klęsk żywiołowych;
- Określenie zakresu, kierunku oraz terminu rekultywacji gruntów;
- Prowadzenie okresowych badań jakości gleby lub ziemi;
- Nałożenie obowiązku zalesienia, zadrzewienia, zakrzewiania lub założenia trwałych użytków zielonych w związku z zagrożeniem erozją;
- Prowadzenie okresowych badań skażenia gleb i roślin na obszarach ograniczonego użytkowania oraz ich ewentualne wyłączenie z produkcji;
- Kontrola przestrzegania przepisów;
- Nakładanie opłat podwyższonych w przypadkach nieprawidłowego wyłączenia z produkcji lub nie zakończenia rekultywacji;
- Prowadzenie rejestru terenów, na których stwierdzono przekroczenie standardów jakości gleby lub ziemi;
- Ustalenie kolejności realizacji zadań w zakresie rekultywacji;

W zakresie zasobów kopalin ważna jest ochrona obszarów eksploatacyjnych i zasobów złóż. Realizacja celów obejmuje następujące kierunki działań:

- rozpoznanie możliwości zasobowych i perspektywicznych regionu w zakresie

zasobów złóż gazu ziemnego,

- prowadzenie dalszych poszukiwań i szczegółowe udokumentowanie istniejących zasobów,
- ochronę złóż poprzez uwzględnienie obszarów ich występowania w studiach uwarunkowań oraz w planach zagospodarowania przestrzennego,
- rekultywację terenów poeksploatacyjnych,
- przestrzeganie zasad bezpieczeństwa eksploatacji w odniesieniu do obszarów zamieszkałych, atrakcyjnych turystycznie, o wysokich walorach przyrodniczych i rolniczych,
- stałe monitorowanie wpływu eksploatacji kopalin na środowisko oraz stanu wykorzystania zasobów surowców,
- unikanie eksploatacji kruszyw naturalnych poniżej zwierciadła wód gruntowych,
- kompleksowe wykorzystanie unikatowych wód mineralnych i leczniczych,
- wprowadzenie zieleni osłonowej, izolującej przyrodniczo i wizualnie tereny wydobywania.

8.5. Ochrona zasobów leśnych

Racjonalne użytkowanie zasobami leśnymi jest niezbędnym elementem w celu zapewnienia bezpieczeństwa ekologicznego. Wymaga to zapewnienia trwałości i wielofunkcyjności lasów, kompleksowej ochrony ekosystemów leśnych, wprowadzenia bezpiecznych technologii prac w lesie, a także wzrostu poziomu lesistości.

Niekorzystne warunki siedliskowe oraz przewaga lasów iglastych i stosunkowo młody wiek monokultur sprzyjają występowaniu sytuacji kłęskowych, zwiększając ryzyko obumierania lasów na skutek zagrożenia czynnikami abiotycznymi jak i biotycznymi.

Od wielu lat podejmuje się intensywne wysiłki w zakresie realizacji zalesień, które mają na celu powiększenie zasobów leśnych, optymalizację wykorzystania potencjalnych, naturalnych możliwości gleb i innych elementów przestrzeni geograficznej.

8.5.1. Strategia realizacji celu

W gospodarce leśnej największe znaczenie powinny mieć działania zmierzające do:

1. Zachowania lub odtworzenia pełnej złożoności ekosystemów leśnych i różnorodności biologicznej lasów, w tym:
 - ochronę, a także odtworzenie różnorodności biologicznej w zasobach leśnych dążenie do odtworzenie biocenoz leśnych zgodnych z siedliskiem,
 - zwiększenia biologicznej odporności lasów i zachowania zdolności samoregulujących ekosystemów leśnych,
 - zachowania puli genowej dziko żyjących gatunków roślin i zwierząt,
 - kształtowania, opartych na wzorach naturalnych, wielofunkcyjnych zbiorowisk leśnych, wzbogacenia struktury biologicznej zbiorowisk zubożonych oraz tworzenie zbiorowisk zastępczych na terenach zdegradowanych,
 - restytucję zniekształconych i zdegradowanych zbiorowisk leśnych.

2. W pracach leśnych priorytet powinny mieć działania:
 - zmierzające do ochrony cennych komponentów biocenoz (np. ptaków, nietoperzy, mrówek, runa),
 - pielęgnacji drzewostanów w aspekcie utrzymania lasu zdrowego i zróżnicowanego gatunkowo,
 - kompleksowej ochrony drzewostanów przed czynnikami szkodliwymi i pośrednimi skutkami obecności człowieka w lesie.

3. Zaleca się również:
 - prowadzenie programu zalesień obszarów wododziałowych i terenów nieprzydatnych dla rolnictwa,
 - unikanie zalesiania terenów przyrodniczo cennych jak podmokłe łąki i pastwiska, łąki i pastwiska z rzadkimi zespołami roślinnymi lub licznymi gatunkami chronionymi roślin, polany śródleśne lub też łąki cenne jako miejsca lęgowe ptaków,
 - wykorzystanie akcji zalesień do budowy lub wzmocnienia istniejących korytarzy ekologicznych,
 - skoncentrowanie zalesienia na porzuconych gruntach ornych, w przypadku innych obszarów przed podjęciem decyzji należy wpięrow wykonać inwentaryzację przyrodniczą terenu, aby sprawdzić czy wysokie walory przyrodnicze nie przekreślają możliwości zalesiania,
 - zwiększenie powierzchni obszarów zieleni, szczególnie zieleni wysokiej - we wszystkich jej kategoriach - parkach, zieleni osiedlowej, pasach zieleni wzdłuż dróg, terenach przemysłowych, itp.,

- zwiększenie nasycenia zielenią już istniejących obszarów (poza lasami) poprzez dosadzenie dodatkowych drzew, krzewów, roślinności okrywowej, zielnej, traw, poprzez pozostawienie części odnowień naturalnych (drzew-samosiejek), odrostów,
- dalsze zwiększanie i stosowanie zieleni jako barier odgradzających osiedla mieszkaniowe, domy, szkoły, parki itp. od ruchliwych szlaków komunikacyjnych,
- dążenie do zwiększenia bioróżnorodności. Należy zwiększać liczbę gatunków drzew, krzewów, roślinności zielnej, traw, stwarzać warunki do życia większej liczbie gatunków zwierząt. W parkach i zieleńcach należy zwiększyć liczbę gatunków drzew i krzewów -zarówno krajowych jak i egzotycznych, a w lasach wyłącznie krajowych,
- zakładanie tymczasowych zieleńców na obszarach zdegradowanych; dotyczy to szczególnie terenów po rozbiórce, a przeznaczonych perspektywicznie do zabudowy. Można tu zakładać tzw. ekologiczne trawniki - wysiewać mieszanki traw, ziół itp.,
- zachowanie nieużytkowanych cmentarzy jako terenów zielonych, ogrodzić np. przez sadzenie żywopłotu,
- wspieranie finansowo utrzymywania obiektów cennych przyrodniczo,
- tworzenie warunków wypoczynku ludności w kontakcie z nieskażoną przyrodą.

8.6. Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym

Hałas

Jako długofalowe cele i kierunki działań w zakresie ograniczenia uciążliwości hałasowych wskazać można:

1. pełną modernizację głównych i zbiorczych ulic w układach osadniczych - poszerzenie i odpowiednie zagospodarowanie pasów ulic oraz naprawę/wymianę nawierzchni, a także usprawnienie ruchu,
2. wprowadzenie systemu okresowych pomiarów natężenia hałasu w rejonie najbardziej uciążliwych źródeł emisji - komunikacyjnych i niekomunikacyjnych.

Promieniowanie elektromagnetyczne

Zgodnie z przepisami ochrony środowiska bieżące przeciwdziałanie zagrożeniom polegać będzie na zapewnieniu oraz utrzymaniu dobrego stanu środowiska.

W planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przewiduje się natomiast możliwość ustanowienia stref ograniczonego użytkowania (tworzonych ze względu na zwiększoną emisję tych zagrożeń) w obrębie, których wykluczona byłaby realizacja określonych form zabudowy. Celem długoterminowym, który przekracza horyzont czasowy programu jest natomiast:

1. Kontrola i ograniczenie emisji do środowiska promieniowania elektromagnetycznego do poziomów dopuszczalnych.

Działania te można ująć w następujące punkty:

- sporządzenie rejestrów terenów zagrożonych niejonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym,
- wprowadzenie do planów zagospodarowania przestrzennego zagadnień niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego wraz z ewentualnymi strefami II stopnia.

8.6.1. Strategia realizacji celu

Hałas

Problem nadmiernego hałasu dotyka stosunkowo niewielką część populacji, głównie zamieszkałą w bezpośrednim sąsiedztwie ruchliwych dróg, zwłaszcza autostrady A2 i drogi powiatowej nr 432 oraz ulic gminnych. Przedsięwzięcia w kierunku ograniczenia uciążliwości z tych źródeł hałasu polegać mogą na:

1. modernizacji dróg poprzez wymianę ich nawierzchni, usprawnienie ruchu, odpowiednie poszerzenie pasów drogowych i ich odpowiednie zagospodarowanie (wprowadzanie zieleni, a w szczególnych przypadkach także ekranów przeciwakustycznych);
2. wyeliminowanie obiektów „wrażliwych” na hałas (mieszkalnictwo, usługi chronione typu szkoła, przedszkole) ze strefy oddziaływania uciążliwych obiektów - źródeł emisji hałasu (komunikacyjnych lub niekomunikacyjnych - przemysłowych, usługowych) lub też eliminowanie źródeł hałasu z terenów o „wrażliwych” funkcjach;
3. uwzględnienie w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym relacji przestrzennych pomiędzy potencjalnymi źródłami hałasu (zwłaszcza z obiektami komunikacyjnymi), a terenami o funkcjach „wrażliwych”.

Promieniowanie elektromagnetyczne

Ochrona przed niekorzystnym działaniem pola elektromagnetycznego polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska naturalnego poprzez:

- utrzymanie poziomów elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego poniżej dopuszczalnego lub co najwyżej na poziomie dopuszczalnym,
- zmniejszenie poziomu elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego co najmniej do dopuszczalnego, wówczas gdy nie jest ono dotrzymane.

W zakresie ochrony przed polami elektromagnetycznymi należy:

- przy eksploatacji istniejących i projektowanych linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia 110 kV i 200/400 kV stosować najlepsze dostępne techniki służące zapobieganiu zagrożeniom dla środowiska powodowanym przez emisje względnie ich ograniczanie do minimum zgodnie z przepisami prawa ochrony środowiska.

IX. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja zadań wytyczonych w Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dominowo na lata 2011 - 2014 wiąże się z wysokimi nakładami inwestycyjnymi. Większość instytucji, które udzielają dotacji lub korzystnie oprocentowanych kredytów na inwestycje w dziedzinie ochrony środowiska wymaga, żeby inwestycja osiągnęła odpowiednio duży efekt ekologiczny i objęła swym zasięgiem możliwie największą liczbę mieszkańców aglomeracji, powiatu lub związku komunalnego. Dlatego w przypadku Gminy Dominowo należy dążyć, aby podejmowane działania miały charakter powiatowy lub przynajmniej obejmowały swym zasięgiem kilka gmin (np.: międzygminne działania na rzecz ochrony środowiska).

Wspólne działanie kilku gmin nie tylko ma wpływ na finansowanie inwestycji (obniży koszty, które będzie musiała ponieść pojedyncza gmina), ale również obniży koszty eksploatacyjne. Oznacza to, że przedsięwzięcie winno być realizowane wspólnie.

W zależności od przyjętego w danym przypadku rozwiązania wariantu organizacyjnego poszczególne miasta i gminy samodzielnie lub wspólnie finansować będą realizację konkretnych zadań.

Środki na finansowanie zadań związanych z ochroną środowiska pochodzić mogą z następujących źródeł:

- własne środki gminy;
- dofinansowanie wojewódzkiego i narodowego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej;
- emisja obligacji komunalnych;
- fundusze unijne;
- kredyty bankowe na preferencyjnych warunkach (np.: Bank Ochrony Środowiska);
- pozyskanie inwestora strategicznego, może nim być także inwestor zagraniczny.

Należy zaznaczyć, że wszystkie instytucje udzielające pomocy finansowej w dziedzinie ochrony środowiska wymagają od inwestora nie tylko wypełnienia odpowiedniego formularza, ale również przedstawienia szeregu opracowań i dokumentacji, planujących czy opisujących dane przedsięwzięcie. Są to między innymi.:

- plan zagospodarowania przestrzennego i strategię rozwoju powiatu lub gminy;
- program ochrony środowiska, plan gospodarki odpadami, koncepcje gospodarki wodno-ściekowej, plan zalesiania itp.;
- projekt budowlany i wykonawczy wraz ze źródłową dokumentacją ekonomiczną, finansową i przetargową;
- studium wykonalności (lub biznes plan w przypadku przedsięwzięć komercyjnych);
- wymagane przez prawo zezwolenia na realizację projektu.

9.1. Emisja obligacji komunalnych

Emisja obligacji jest nowo wprowadzonym sposobem gromadzenia środków finansowych. Daje ona emitentowi środki na rozwój, a kupującemu obligacje - korzystne ulokowanie środków pieniężnych na określony czas. Istnieje możliwość emisji obligacji na inwestycje służące ochronie środowiska. W przypadku podmiotów szczególnie uciążliwych dla otoczenia obligacje mogą być odpowiednio uatrakcyjnione zobowiązaniem do radykalnego ograniczenia tej uciążliwości. Podmiotowe obligacje mogą być nabywane z budżetu samorządów, z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz kupowane przez inne podmioty, odczuwające ekologiczną uciążliwość emitenta. Obligacja jest wyrazem zobowiązań przedmiotu emitującego i jednocześnie praw nabywców obligacji do otrzymywania ich spłaty wraz z odsetkami i innych świadczeń o charakterze rzeczowym. Jest zatem zbliżona do transakcji kredytowej w banku.

Przez emisję obligacji realizuje się przepływ kapitału. Kredyt uzyskany w drodze emisji obligacji nie jest łatwy ani tani, gdyż zysk zamierzonego przedsięwzięcia musi być na tyle wysoki, aby pokrył związane z obligacją zobowiązania. Można przewidywać, że zainteresowanie obligacjami – dotąd znikome – będzie wzrastać w miarę wykształcenia się myślenia kategoriami majątkowymi.

9.2. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Polskie miasta i gminy najczęściej korzystają z pomocy finansowej Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW). Jednym z priorytetów tego funduszu jest ochrona powierzchni ziemi. Fundusz przewiduje dofinansowanie (poprzez pożyczki) wdrażania projektów, związanych z realizacją programów ochrony poszczególnych elementów środowiska. Wniosek do NFOŚiGW składa się wg wzoru stosowanego w Funduszu. Maksymalnym udziałem pomocy funduszu w finansowaniu przedsięwzięcia jest pożyczka w wysokości 50% całości nakładów inwestycyjnych. Oprocentowanie tej pożyczki wynosi dla samorządów terytorialnych 0,3% stopy redyskontowej.

W NFOŚiGW istnieje możliwość umarzania pożyczek jeśli:

- zadanie zostało zrealizowane terminowo,
- osiągnięto założony efekt rzeczowy i ekologiczny,
- spłacono terminowo co najmniej 50% udzielonej pożyczki wraz z oprocentowaniem.

Fundusz preferuje wnioski podmiotów, które zadeklarują przeznaczenie umorzonych kwot na inwestycje proekologiczne. Okres spłaty pożyczki wynosi maksymalnie 5 lat.

9.3. Wsparcie finansowe dla krajów członkowskich Unii Europejskiej

Fundusze strukturalne UE na lata 2007 – 2013 w Polsce

Fundusze strukturalne są najważniejszym instrumentem polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Są to specjalne instytucje, których zadaniem jest wspieranie i modernizacja gospodarki krajów UE. Fundusze te są kierowane do tych regionów i sektorów, które bez pomocy finansowej nie są w stanie dorównać do średniego poziomu ekonomicznego w UE. Od 1 maja 2004 roku Polska jest pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej, w związku, z czym brała udział w negocjacjach budżetu unijnego na lata 2007-2013. Na ten okres dla naszego kraju przeznaczono ze środków funduszy strukturalnych 67,3 mld euro, a nie jak planowano wcześniej 59,5 mld euro. Jest to kwota powiększona o 7,8 mld euro w porównaniu do początkowych ustaleń. Podstawowym polskim dokumentem określającym priorytety i system wykorzystania funduszy strukturalnych przeznaczonych na lata 2007 – 2013 jest Narodowa Strategia Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia), zaakceptowana przez Komisję Europejską w dniach 9 – 10 maja 2007 r. podczas konferencji „Silne regiony – budowanie mostów dla Europy”. Celem strategicznym Narodowej Strategii Spójności jest tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności gospodarczej, społecznej i przestrzennej.

Będzie on osiągany poprzez realizację następujących celów szczegółowych:

1. Poprawa jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa,
2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
3. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
4. Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
5. Wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
6. Wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Działania zaplanowane w Narodowej Strategii Spójności finansowane będą z budżetu Unii Europejskiej w kwocie - 67,3 mld euro, z krajowych środków publicznych w wysokości – 11,9 mld euro oraz ze środków prywatnych wynoszących około 6,4 mld. euro. Łączna suma środków przeznaczonych na realizację NSRO wyniesie, więc około 85,6 mld euro. Wykorzystanie środków finansowych przeznaczonych na lata 2007 – 2013 odbywać będzie się poprzez realizację następujących programów operacyjnych:

- * PO Infrastruktura i Środowisko
- * 16 Regionalnych Programów Operacyjnych
- * PO Innowacyjna Gospodarka
- * PO Kapitał Ludzki
- * PO Rozwój Polski Wschodniej
- * PO Europejska Współpraca Terytorialna
- * PO Pomoc Techniczna

a także w ramach środków skierowanych na obszary wiejskie (ok. 14 mld euro z UE):

- * PO Rozwój Obszarów Wiejskich
 - * PO Zrównoważony Rozwój Sektora Rybołówstwa Obszarów Rybackich.
- Programy, które mogą finansować działania proekologiczne to przede wszystkim:

1. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007 – 2013

Głównym celem tego Programu będzie doprowadzenie do realizacji projektów przyczyniających się do wzrostu regionów poprzez inwestycje w infrastrukturę przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony środowiska. Realizacja programu będzie się odbywać w poprzez następujące priorytety:

Priorytet I: Gospodarka wodno-ściekowa

Priorytet II: Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi

Priorytet III: Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska

Priorytet IV: Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska

Priorytet V: Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych

Priorytet VI: Drogowa i lotnicza sieć TEN-T Priorytet

VII : Transport przyjazny środowisku

Priorytet VIII: Bezpieczeństwo transportu i krajowe sieci transportowe

Priorytet IX : Infrastruktura drogowa w Polsce wschodniej

Priorytet X: Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku

Priorytet XI: Bezpieczeństwo energetyczne

Priorytet XII: Kultura i dziedzictwo kulturowe

Priorytet XIII: Bezpieczeństwo zdrowotne i poprawa efektywności systemu ochrony zdrowia

Priorytet XIV: Infrastruktura szkolnictwa wyższego

Priorytet XV: Pomoc techniczna – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

Priorytet XVI: Pomoc techniczna – Fundusz Spójności

PO Infrastruktura i Środowisko będzie wdrażany poprzez realizację projektów wybranych w trybie pozakonkursowym oraz w drodze konkursu. Na realizację tego programu operacyjnego w okresie 2007 – 2013 przeznaczone zostanie ponad 36 mld euro, z czego ze środków UE pochodzić będzie 27 848,3 mln euro (z czego 21 511,06 mln euro z Funduszu Spójności oraz 6 337,2 mln euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego). Instytucją zarządzającą będzie minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, który wykonuje swoje funkcje przy pomocy Departamentu Koordynacji Programów Infrastrukturalnych w Ministerstwie Rozwoju Regionalnego. Instytucja Zarządzająca przekaże realizację części swoich zadań Instytucjom Pośredniczącym, tj. ministrom właściwym.

2. Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka 2007 – 2013

Celem Programu jest bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw, instytucji otoczenia biznesu oraz jednostek naukowych świadczących przedsiębiorcom usługi o wysokiej jakości, a także wsparcie systemowe zapewniające rozwój środowiska instytucjonalnego innowacyjnych przedsiębiorstw. W ramach Programu Innowacyjna Gospodarka dofinansowaniem objęte będą projekty przyczyniające się do wzrostu innowacji produktowej, marketingowej i procesowej, które bezpośrednio przyczyniają się do rozwoju przedsiębiorstw. Działanie te w dużym stopniu wpływają na umacnianie zdolności konkurencyjnej polskiej gospodarki w wymiarze międzynarodowym. PO IG nie będzie wspierał innowacyjności na poziomie lokalnym lub regionalnym. Tego rodzaju innowacyjność będzie promowana i wspierana w Regionalnych Programach Operacyjnych i Programie Operacyjnym Rozwój Polski Wschodniej.

W ramach Programu realizowane będą następujące priorytety:

1. Badania i rozwój nowoczesnych technologii,
2. Infrastruktura sfery B+R,
3. Kapitał dla innowacji,
4. Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia
5. Dyfuzja innowacji,
6. Polska gospodarka na rynku międzynarodowym,
7. Budowa i rozwój społeczeństwa informacyjnego.

Łączna suma środków finansowych przeznaczonych na realizację tego programu w okresie

2007-2013 wyniesie około 9,7 mld euro, z czego ze środków Unii Europejskiej pochodzić będzie ok. 8,3 mld euro. Instytucją zarządzającą Programem Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka będzie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, natomiast instytucjami pośredniczącymi dla poszczególnych priorytetów będą: Ministerstwo Gospodarki, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

3. Program Operacyjny Rozwój Obszarów Wiejskich 2007 – 2013

Program ten zakłada pomoc dla rolnictwa w zakresie zwalczania problemów ekonomicznych związanych z niższym od przeciętnego dochodem, starzeniem się ludności jak również problemów społecznych związanych z wysoką stopą bezrobocia na terenach wiejskich, wykluczeniem społecznym i brakiem dostępu do podstawowych usług. Wyznaczono następujące cele dla Rozwoju Obszarów Wiejskich:

- Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez ich restrukturyzację
- Poprawa stanu środowiska oraz krajobrazu poprzez racjonalną gospodarkę ziemią,
- Poprawa warunków życia ludności wiejskiej i promocja dywersyfikacji działalności gospodarczej.

Realizacji tych celów służyć będą następujące osie priorytetowe zawarte w Programie Operacyjnym Rozwój Obszarów Wiejskich:

1. Wsparcie Zasobów Ludzkich
2. Techniczne wsparcie realizacji NSRO
3. Wsparcie realizacji operacji funduszy strukturalnych.
4. Komunikacja i promocja.
5. Leader.

Finansowanie programu odbywać będzie się zarówno ze środków unijnych jak i ze środków krajowych. Środki przeznaczone dla Polski na lata 2007 –2013 z Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich wyniosą wstępnie ok. 13,23 mld euro.

4. Regionalne Programy Operacyjne

W latach 2007-2013 funkcjonować będzie 16 regionalnych programów operacyjnych, po jednym dla każdego województwa, w tym dla województwa Wielkopolskiego – Wielkopolski Program Operacyjny (WRPO). Działania w ramach WRPO finansowane będą przez Europejski Fundusz rozwoju Regionalnego oraz przez środki krajowe – publiczne i prywatne. Głównymi priorytetami, w których mogą finansować działania proekologiczne to przede wszystkim:

- Priorytet II – Infrastruktura komunikacyjna,
- Priorytet III – Środowisko przyrodnicze,
- Priorytet VI – Turystyka i środowisko kulturowe.

Środki z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego

Beneficjentami środków z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego mogą zostać instytucje sektora publicznego i prywatnego oraz organizacje pozarządowe, utworzone w prawny sposób w Polsce i działające w interesie publicznym.

Środki finansowe z tych mechanizmów zostały podzielone na sześć obszarów priorytetowych, z których poniższe dwa priorytety mają odniesienie w inwestycjach z zakresu ochrony środowiska:

- Priorytet: Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez m.in. redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii.
- Priorytet: Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast.

Maksymalny wkład środków dla projektów finansowanych z publicznych środków krajowych wynosi 85 % kosztów całkowitych, w pozostałych przypadkach – 60 % kosztów projektu.

9.4. Bank Ochrony Środowiska

Bank Ochrony Środowiska udziela kredytów ze środków własnych oraz środków NFOŚiGW i WFOŚiGW, z przeznaczeniem na inwestycje służące likwidacji degradacji i ochronę środowiska. Na bazie wieloletniego doświadczenia Bank realizuje zadania związane z jego proekologiczną misją, współpracuje z organizacjami zajmującymi się finansowaniem ochrony środowiska tj. Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Fundacją Polska Wieś 2000 im. M. Rataja, Europejskim Funduszem Rozwoju Wsi Polskiej oraz innymi funduszami pomocowymi.

Bank udziela na cele proekologiczne następujących instrumentów:

- Kredyty na inwestycje służące ochronie środowiska udzielane we współpracy z WFOŚiGW – kredyty udzielane są ze środków WFOŚiGW (w tym w formie linii kredytowych) lub ze środków Banku z dopłatami WFOŚiGW do oprocentowania z przeznaczeniem na inwestycje służące ochronie środowiska przynoszące wymierny

efekt ekologiczny. Przedmiotem kredytowania są inwestycje z zakresu ochrony środowiska polegające na realizacji/modernizacji obiektów służących:

- a) ochronie wód i gospodarce wodnej (np.: oczyszczalnie ścieków wraz z systemem kanalizacji, modernizacje technologii służące oszczędności wody),
 - b) ochronie atmosfery (np.: budowa i modernizacja instalacji ograniczających emisję zanieczyszczeń do atmosfery, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii),
 - c) ochronie powierzchni ziemi (np. redukcja odpadów u źródeł wytwarzania, składowiska odpadów, zakłady utylizacji odpadów)
- Kredyty na zakup lub montaż urządzeń i wyrobów służących ochronie środowiska - kredyt dla Sprzedawców lub/i Wykonawców na zakup lub montaż urządzeń i wyrobów służących ochronie środowiska, np.: przydomowych oczyszczalni ścieków, materiałów do ociepleń budynków, pomp ciepła, okien termoizolacyjnych, itd. Przedmiotem kredytowania jest zakup, zakup i montaż lub montaż urządzeń i wyrobów służących ochronie środowiska, np.: przydomowych oczyszczalni ścieków, kolektorów słonecznych, pomp ciepła, grzejników konwekcyjnych, kotłów gazowych, olejowych lub zasilanych energią elektryczną, zaworów termostatycznych, materiałów do ocieplania budynków, okien termoizolacyjnych, rolet zewnętrznych i okiennic, drzwi zewnętrznych charakteryzujących się niskim współczynnikiem przenikania ciepła. Kredytowane urządzenia i wyroby winny posiadać wymagane prawem dokumenty potwierdzające jakość (aprobaty, certyfikaty, deklaracje producenta, itp.) - zgodne z ustawą o badaniach i certyfikacji oraz rozporządzeniami wykonawczymi do tej ustawy.
 - Kredyty na energooszczędne przedsięwzięcia z zakresu modernizacji oświetlenia – kredyt na energooszczędne przedsięwzięcia z zakresu modernizacji oświetlenia ulic, placów itp. polegające na zmianie dotychczasowych urządzeń na energooszczędne, udzielany jest ze środków Banku Ochrony Środowiska S.A. Przedmiotem kredytowania jest pełny lub częściowy zakres prac związanych z modernizacją oświetlenia (zakup i instalacja żarówek, oprav, urządzeń sterujących, słupów i wysięgników
 - Kredyty na realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych – m.in. na ulepszenia, w wyniku których następuje:
 - a) zmniejszenie rocznego zapotrzebowania na energię zużywaną na potrzeby ogrzewania i podgrzewania wody użytkowej lub zmniejszenie strat energii pierwotnej w lokalnym źródle ciepła i lokalnej sieci ciepłowniczej,
 - b) wykonanie przyłączy technicznych do scentralizowanego źródła ciepła w związku z likwidacją lokalnego źródła ciepła,
 - c) całkowita lub częściowa zamiana źródeł energii z konwencjonalnych na niekonwencjonalne (w tym odnawialne).

- Kredyty na przedsięwzięcia inwestycyjne z zakresu agroturystyki ze środków Fundacji "Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej - Counterpart Fund" - kredyt na inwestycje związane z uruchomieniem nowych lub rozwojem istniejących przedsięwzięć gospodarczych w zakresie agroturystyki na wsi lub w miastach do 10 tys. mieszkańców obejmujące tworzenie i rozwój bazy noclegowej, gastronomicznej, rekreacyjno-sportowej i kulturowej. Przeznaczony dla Rolników i członków ich rodzin oraz innych osób fizycznych wykonujących działalność gospodarczą, spółek handlowych, organizacji pozarządowych (fundacji i stowarzyszeń) posiadających osobowość prawną, zarządów gmin (o kredyt nie mogą ubiegać się jednostki państwowe ani spółdzielcze). Przedmiot kredytowania:
 - a) zakup, budowa, rozbudowa, modernizacja i adaptacja budynków mieszkalnych, towarzyszących i gospodarskich (stodoły, stajnie, itp.) na agroturystyczną bazę noclegową dla turystów (pokoje gościnne, domki rekreacyjne, pensjonaty, kwatery grupowe, itp.), w tym budowa/modernizacja instalacji kanalizacyjnej, wodnej, systemu grzewczego, instalacji gazowej i elektrycznej w budynkach przewidzianych do użytkowania jako agroturystyczna baza noclegowa,
 - b) zakup, budowa, rozbudowa, modernizacja, adaptacja obiektów/punktów przeznaczonych do świadczenia usług gastronomicznych dla turystów, w tym założenie/instalacja urządzeń kuchennych, budowa/modernizacja instalacji kanalizacyjnej, wodnej, systemu grzewczego, instalacji gazowej i elektrycznej w pomieszczeniach kuchennych, jadalniach oraz w zapleczu magazynowym artykułów spożywczych,
 - c) zakup, budowa, rozbudowa, modernizacja i adaptacja obiektów stanowiących lokalną atrakcję turystyczną, związanych z bezpośrednim świadczeniem usług rekreacyjno-sportowych i kulturowych dla turystów obejmujące zakładanie pól biwakowych i kempingów, budowę i modernizację lokalnych obiektów i urządzeń sportowo-rekreacyjnych (wypożyczalnie sprzętu turystycznego, kąpieliska, plaże, przystanie kajakowe i żeglarskie, ścieżki rowerowe, ścieżki zdrowia, stałe parki rekreacyjno-rozrywkowe i szlaki turystyczne, wyciągi narciarskie), zakup koni oraz budowa i modernizacja stajni i padoków służących usługom jeździeckim, sportowym i leczniczym, zakup, budowa, rozbudowa, modernizacja i adaptacja obiektów/punktów lokalnej kultury ludowej (warsztaty tkackie, kowalsko-artystyczne, garncarskie, wikliniarskie, galerie oraz punkty sprzedaży wyrobów lokalnego rękodzieła i rzemiosła artystycznego),
 - d) zakup niezbędnego, pierwszego wyposażenia inwestycyjnego budowanych obiektów agroturystycznych obejmującego zarówno środki trwałe, jak i inne rzeczowe składniki majątku obrotowego wielokrotnego użytku (np. naczynia,

sztućców, pościeli) ściśle i jednoznacznie związanego z wyposażeniem i funkcjonowaniem wymienionych wyżej obiektów.

9.5. Partnerstwo publiczno – prywatne

Partnerstwo publiczno-prywatne (PPP) to oparta na umowie współpraca podmiotu publicznego i partnera prywatnego, służąca realizacji zadania publicznego, w ramach którego partner prywatny w całości albo w części ponosi nakłady na wykonanie przedsięwzięcia będącego przedmiotem współpracy lub zapewni ich poniesienie przez osoby trzecie. Ustawą regulującą współpracę sektora publicznego i prywatnego jest Ustawa o partnerstwie publiczno – prywatnym z dnia 19 grudnia 2008 r. (Dz. U. 2009 Nr 19, poz. 100).

W przypadku samorządu terytorialnego, budowa i wdrożenie partnerstwa ma na celu prywatyzację sektora użyteczności publicznej w tym zakresie, w którym określone zadania mogą być wykonywane przez podmioty sektora prywatnego np.: budowa zakładu gospodarki odpadami. Rezultatem takiego partnerstwa powinno być uzyskanie lepszej jakości świadczonych usług. Dodatkowo dla samorządów, taka współpraca oznacza ograniczenie zadań własnych jedynie do kontrolowania podmiotu prywatnego, szczególnie w zakresie wykorzystania przekazywanych środków. Komisja Europejska wyróżnia trzy podstawowe rodzaje partnerstwa publiczno-prywatnego. Są to:

- **BOT (Build-Operate-Transfer)** – model zakłada, że udział inwestora prywatnego jest ograniczony do budowy i eksploatacji inwestycji (np.: zakładu gospodarki odpadami) przez określony czas, a następnie przekazania jej (wraz z prawami do eksploatacji) władzom publicznym. Prywatny inwestor jest finansowany za pomocą subwencji z kasy samorządowej. Przez cały czas prawnym właścicielem inwestycji jest samorząd.
- **DBFO (Design-Build-Finance-Operate)** – w tym modelu przez czas trwania kontraktu inwestycja jest w zasadzie własnością inwestora prywatnego, który jest zobowiązany do znalezienia środków finansowych potrzebnych do jej zrealizowania. Koszt bieżącej eksploatacji (oraz np.: spłata długów) jest pokrywany z samorządowej subwencji. Po określonym czasie - tak jak w BOT – prawo własności przechodzi na władze. Główną zaletą modelu jest zdjęcie z samorządu ciężaru finansowania budowy inwestycji, a wadą - według KE – są skomplikowane procedury (przetargu, przekazania własności itp.).
- **BOO (Build-Own-Operate)** – ten model różni się od DBFO jednym ważnym szczegółem - inwestor prywatny ściągają opłaty z użytkowników inwestycji (np. składowiska); w ten sposób zbiera pieniądze na jej utrzymanie i ewentualną spłatę długów. W tym przypadku inwestor prywatny jest właścicielem inwestycji (na czas trwania kontraktu). Koncesja zdejmuję z samorządu wszystkie obciążenia finansowe.

X. ZARZĄDZANIE PROGRAMEM

Podstawową zasadą realizacji programu ochrony środowiska powinna być zasada wykonywania zadań jednostek związanych z systemem zarządzania środowiskiem, świadomych istnienia programu i ich uczestnictwa w nim. Z punktu widzenia programu można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim z uwagi na rolę, jaką pełnią. Są to:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem.
- Podmioty realizujące zadania programu.
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu.
- Społeczność jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Włączanie do procesu realizacji zrównoważonego rozwoju szerokiego grona partnerów zapewnia jego akceptację i przyjmowanie odpowiedzialności tak za sukcesy jak i porażki. Rozkłada również środki i obowiązki regulując równomierność ich obciążeń na poszczególnych partnerów.

Bezpośrednim realizatorem programu będą *podmioty gospodarcze* planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez program, jak również samorządy lokalne jako realizatorzy inwestycji w zakresie ochrony środowiska na swoim terenie. Podmioty te będą również przekazywały informacje w ramach monitoringu realizacji zadań Programu i efektów w środowisku. Bezpośrednim odbiorcą programu będzie społeczeństwo gminy.

Wdrażanie Programu ochrony środowiska stwarza zupełnie inną sytuację w dotychczasowym funkcjonowaniu władz wykonawczych gminy i samego Urzędu Gminy. To na nich ciąży obowiązek bieżącego zarządzania i koordynowania pracami wdrożeniowymi. Wydaje się za celowe utworzenie w tej nowej sytuacji nowych struktur. Może być nią w obrębie Rady Gminy specjalna komisja, która będzie nadzorować wdrażanie programu. W większości są powołane komisje zajmujące się rozwojem gminy, działaniami społecznymi, promocją. Powinny być one załączkiem nowego ciała doradczego Rady. W strukturze Urzędu Gminy celowe wydaje się połączenie niektórych referatów (wydziałów) m.in. odpowiedzialnych za rozwój gospodarczy i promocję, nadzór budowlany i gospodarkę przestrzenną oraz ochronę środowiska w odrębny wydział. Pozwoli to na lepszą koordynację i planowanie działań. Bardzo istotne jest zorganizowanie komputerowej bazy danych, pozwalającej z pojedynczych działań i decyzji syntezować opracowania analityczne do monitoringu programu.

Wśród podstawowych instrumentów wdrażania gminnego programu wymienić należy:

- budżet gminy,
- gminną strategię rozwoju,

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- podatki i opłaty lokalne,
- podatki, w których gmina ma swój częściowy udział,
- dotacje i subwencje,
- opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska,
- działania marketingowe,
- kreowanie przedsiębiorczości prywatnej,
- inspirowanie tworzenia związków, organizacji, stowarzyszeń,
- wprowadzanie lokalnych regulacji dla działalności gospodarczej.

XI. MONITORING PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

Monitorowanie realizacji programu ochrony środowiska jest niezbędne dla prowadzenia bieżących analiz postępów w jej wdrażaniu. Realizacja tego celu wymaga sprawnych i wydolnych źródeł informacji oraz narzędzi do ich gromadzenia. Potrzebna jest zatem w szerokim stopniu informatyzacja danych, co zaczyna być już na szerszą skalę wprowadzane w wielu urzędach gminnych.

Oceny realizacji dokonujemy:

- w trakcie jej realizacji,
- po zakończeniu realizacji wszystkich celów i zadań przyjętych w strategii.

Efekty osiągnięte i podlegające ocenie można podzielić na:

- wymierne, dające się określić liczbowo (np.: może to być ilość wybudowanych oczyszczalni, stopień zmniejszenia emisji pyłów),
- niewymierne, oceniane subiektywnie np. w postaci punktowej (np.: może to być wzrost świadomości mieszkańców).

Informacje o postępach w realizacji programu pozwolą na uzyskanie:

- pozytywnego nastawienia do podejmowanych i realizowanych zadań przez społeczność lokalną,
- aktywizację mieszkańców przy dalszym wdrażaniu programu,
- bieżącą ocenę przeszkód i słabych stron przy realizacji przyjętych zadań,
- możliwość bieżącej korekty przyjętych priorytetów w wyniku zmian zachodzących wewnątrz i na zewnątrz gminy.

XII. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

W związku ze zmianami jakie nastąpiły w prawodawstwie ochrony środowiska, w celu dostosowania Programu Ochrony Środowiska do dokumentów nadrzędnych dokonano aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dominowo na lata 2011 - 2014 w perspektywie do 2018 r. W niniejszej Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dokonano uzupełnienia charakterystyki zasobów i składników środowiska przyrodniczego terenu Gminy Dominowo, w zakresie takich elementów środowiska, jak: rzeźba terenu, litologia, wody podziemne i powierzchniowe, gleby oraz flora i fauna. Na podstawie szczegółowej analizy sporządzono ocenę zagrożeń i tendencji przeobrażeń środowiska przyrodniczego. Wskazano również źródła i przyczyny zachodzących przeobrażeń.

Stan poszczególnych elementów środowiska na terenie gminy nie zmienił się radykalnie w ciągu ostatnich 7 lat i został oceniony jako dobry. Nadal dużym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego jest nieuregulowana gospodarka wodno-ściekowa i związane z tym zanieczyszczenie wód powierzchniowych oraz zanieczyszczenie powietrza związane z emisją niską.

W związku z powyższym do najbardziej zagrożonych degradacją komponentów środowiska przyrodniczego Gminy Dominowo należą:

- wody powierzchniowe – niska jakość wód powierzchniowych spowodowana jest w dużej mierze nieuregulowaną gospodarką wodno-ściekową, intensywną gospodarką rolną oraz dopływem zanieczyszczeń z gmin ościennych,
- powietrze atmosferyczne – zanieczyszczenia związane są głównie z emisją niską z palenisk domowych.

Uwzględniając stan poszczególnych elementów środowiska na terenie Gminy Dominowo, zaproponowano działania zmierzające do poprawy istniejących warunków.

W ramach gminnej polityki ekologicznej zaktualizowano zadania, których realizacja będzie przebiegała na przestrzeni lat 2011 – 2014, w perspektywie do 2018 r.

XIII. UWARUNKOWANIA PRAWNE

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (tekst jednolity Dz. U. z 2008 Nr 25, poz. 150 z póź. zm.).

Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. *Prawo wodne* (tekst jednolity Dz. U. z 2005 Nr 239, poz. 2019 z póź. zm.).

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o *ochronie przyrody* (tekst jednolity z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 z póź. zm.)

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. *Prawo geologiczne i górnicze* (tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947 z póź. zm.).

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o *odpadach* (tekst jednolity Dz. U. 2010 r. Nr 185, poz. 1243 z póź. zm.).

Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o *utrzymaniu czystości i porządku w gminach* (tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008 z póź. zm.).

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o *lasach* (tekst jednolity Dz. U. z 2011 r. Nr 12 poz. 59 z póź. zm.).

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o *samorządzie powiatowym* (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 z póź. zm.).

Ustawa z dnia 25 czerwca 2009 r. o *rolnictwie ekologicznym* (Dz. U. Nr 116, poz. 975).

Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o *gospodarce komunalnej* (tekst jednolity Dz. U. z 2011 r. Nr 45, poz. 236).

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o *planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2003 Nr 80, poz. 717 z póź. zm.).

Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o *opakowaniach i odpadach opakowaniowych* (Dz. U. z 2001 Nr 63, poz. 638 z póź. zm.).

Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o *obowiązках przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej* (tekst jednolity Dz. U. z 2007 r. Nr 90, poz. 607 z póź. zm.).

Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o *recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji* (Dz. U. z 2005 r. Nr 25, poz. 202 z póź. zm.).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o *zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym* (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1495 z póź. zm.).

Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o *zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest* (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 z póź. zm.).

Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o *międzynarodowym przemieszczaniu odpadów* (Dz. U. Nr 124, poz. 859 z póź. zm.).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w *sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego* (Dz. U. Nr 137, poz. 984 z póź. zm.).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz. U. Nr 168, poz. 1764).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu danych ujętych na mapach akustycznych oraz ich układu i sposobu prezentacji (Dz. U. Nr 187, poz. 1340).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 120, poz. 826).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie rocznych poziomów odzysku i recyklingu odpadów opakowaniowych i użytkowych (Dz. U. Nr 109, poz. 752).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 kwietnia 2003 r. w sprawie sporządzenia planów gospodarki odpadami (Dz. U. Nr 66, poz. 620 z póź. zm.).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 marca 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sporządzenia planów gospodarki odpadami (Dz. U. Nr 46, poz. 333).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 220, poz. 1858).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów (Dz. U. Nr 238, poz. 1588).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 maja 2004 r. w sprawie warunków w których uznaje się, że odpady nie są niebezpieczne (Dz. U. Nr 128, poz. 1347).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie wzoru formularza przyjęcia odpadów metali (Dz. U. Nr 197, poz. 2033).

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 25 października 2005 r. w sprawie szczegółowego postępowania z odpadami opakowaniowymi (Dz. U. Nr 219, poz. 1858).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 marca 2006 r. w sprawie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów poza instalacjami i urządzeniami (Dz. U. Nr 49, poz. 356).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 kwietnia 2006 r. w sprawie listy odpadów, które posiadacz odpadów może przekazywać osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym niebędącym przedsiębiorcami, oraz dopuszczalnych metod ich odzysku (Dz. U. Nr 75, poz. 527).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 19 grudnia 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie listy odpadów, które posiadacz odpadów może przekazywać osobom fizycznym lub jednostkom organizacyjnym niebędącym przedsiębiorcami, oraz dopuszczalnych metod ich odzysku (Dz. U. Nr 235, poz. 1614).

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 grudnia 2003 r. w sprawie rodzaju odpadów, których zbieranie lub transport nie wymagają zezwolenia na

- prowadzenie działalności* (Dz. U. Nr 16, poz. 154 z póź. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 25 stycznia 2008 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie rodzaju odpadów, których zbieranie lub transport nie wymagają zezwolenia na prowadzenie działalności* (Dz. U. Nr 23, poz. 136).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2001 r. *w sprawie rodzaju odpadów, oraz kategorii małych i średnich przedsiębiorstw, które mogą prowadzić uproszczoną ewidencję odpadów* (Dz. U. Nr 152, poz. 1735).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 grudnia 2002 r. *w sprawie rodzajów odpadów medycznych i weterynaryjnych, których poddawanie odzyskowi jest zakazane* (Dz. U. Nr 8, poz. 103).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. *w sprawie komunalnych osadów ściekowych* (Dz. U. Nr 137, poz. 924).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 12 czerwca 2007 r. *w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu* (Dz. U. Nr 121, poz. 832).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. *w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów* (Dz. U. Nr 220, poz. 1858).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 12 października 2005 r. *w sprawie wymagań dla punktów zbierania pojazdów wycofanych z eksploatacji* (Dz. U. Nr 214, poz. 1806).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 29 czerwca 2007 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań dla punktów zbierania pojazdów wycofanych z eksploatacji* (Dz. U. Nr 128, poz. 893).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 19 grudnia 2006 r. *w sprawie dokumentów potwierdzających odrębnie odzysk i odrębnie recykling* (Dz. U. Nr 247, poz. 1816).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 22 sierpnia 2007 r. *w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów na składowiska podziemne* (Dz. U. Nr 163, poz. 1156).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 lutego 2008 r. *w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza* (Dz. U. nr 38, poz. 221).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 lipca 2010 r. *w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z odpadami medycznymi* (Dz. U. Nr 139, poz. 940).

XIV. BIBLIOGRAFIA

1. Informacja o stanie środowiska w Powiecie Średzkim w 2002 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Poznań, maj 2003 r.
2. Informacja o stanie środowiska w Powiecie Średzkim w 2003 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Poznań, wrzesień 2004 r.
3. Informacja o stanie środowiska w Powiecie Średzkim w 2004 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Poznań, czerwiec 2005 r.
4. Informacja o stanie środowiska w Powiecie Średzkim w 2005 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Poznań, 2006 r.
5. Informacja o stanie środowiska w Powiecie Średzkim w 2006 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Poznań, 2007 r.
6. Informacja o stanie środowiska w Powiecie Średzkim w 2007 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Poznań, 2008 r.
7. Informacja o stanie środowiska w Powiecie Średzkim w 2008 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Poznań, 2009 r.
8. Informacja o stanie środowiska w Powiecie Średzkim w 2009 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Poznań, 2010 r.
9. Informacja o stanie środowiska w Powiecie Średzkim w 2010 r., Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu, Poznań, 2011 r.
10. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Dominowo na lata 2004 – 2008, Unitel Sp. zo.o. Poznań,
11. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dominowo, Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego w Poznaniu, Poznań 2002
12. Krygowski B., 1961 – Geografia fizyczna Niziny Wielkopolskiej, cz. I – Geomorfologia, PTPN Poznań.
13. Malinowski J. [red], 1991 – Budowa geologiczna Polski – tom VIII hydrogeologia, Wydawnictwa Geologiczne Warszawa.
14. Błaszczak T., Przybyłek J., Dąbrowski S., Górski J., 1992 – Stan rozpoznania i wykorzystania wód niecki trzeciorzędowej w Wielkopolsce, Wydawnictwo AGH, Kraków.
15. Dąbrowski S., Zboralska E., Zborowska T. – 1987 – Dokumentacja hydrogeologiczna zasobów zwykłych wód podziemnych podsystemu wodonośnego wysoczyzny średzko – wrzeńskiej regionu wielkopolskiego, PG Odział Poznań.
16. Gawroński J., 2001 – Objasnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski – arkusz Środa Wlkp., PIG Warszawa.
17. Monitoring lokalny na terenie zlikwidowanego mogilnika w miejscowości Orzeszkowo, Raport z badań przeprowadzonych w 2006 r., SALMOPEM Zaniemyśl.

18. Raport o stanie lasów w Polsce w 2002 roku, Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, Warszawa 2003 r.
19. Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Średzkiego.
20. Krajowy plan gospodarki odpadami.
21. Program Ochrony Środowiska Województwa Wielkopolskiego, ARCADIS Ekokonrem Sp. z o. o., Poznań 2001 r.
22. Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, M. Kistowski, Gdańsk 1999 r.;
23. Geografia Fizyczna Polski Jerzy Kondracki, Warszawa 2000 r.
24. Raport o stanie środowiska w 2003 roku na obszarze województwa wielkopolskiego, WIOŚ w Poznaniu 2004 r.
25. Raport o stanie środowiska w 2004 roku na obszarze województwa wielkopolskiego, WIOŚ w Poznaniu 2005 r.
26. Raport o stanie środowiska w 2005 roku na obszarze województwa wielkopolskiego, WIOŚ w Poznaniu 2006 r.
27. Raport o stanie środowiska w 2006 roku na obszarze województwa wielkopolskiego, WIOŚ w Poznaniu 2007 r.
28. Raport o stanie środowiska w 2007 roku na obszarze województwa wielkopolskiego, WIOŚ w Poznaniu 2008 r.
29. Raport o stanie środowiska w 2008 roku na obszarze województwa wielkopolskiego, WIOŚ w Poznaniu 2009 r.
30. Raport o stanie środowiska w 2009 roku na obszarze województwa wielkopolskiego, WIOŚ w Poznaniu 2010 r.
31. Rocznik statystyczny ochrony środowiska 2000 - 2010 r.
32. Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, Ministerstwo Ochrony Środowiska, Warszawa 2002 r.
33. Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, M. Kistowski, Gdańsk 1999.
34. Materiały i informacje uzyskane w Urzędzie Gminy Dominowo oraz Starostwie Powiatowym w Środzie Wlkp.

XV. ZAŁĄCZNIKI GRAFICZNE

15.1. Fotografie obiektów Gminy Dominowo

Fot.1. Fundament Palatium Książęcego w Grodziszczu.

Fot.2. Kościół p.w. Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja.

Fot.3. Widok na obwałowanie Grodziszczka.

Fot.4. Oczyszczalnia ścieków w Chłapowie.

Fot.5. Oczyszczalnia ścieków w Murzynowie Kościelnym.

Fot.6. Ujęcie wody podziemnej w Gieczu.

Fot.7. Ujęcie wody podziemnej w Dominowie.

Fot.8. Wieża przekaźnikowa w Chłapowie.

Fot.9. Elektrownia wiatrowa w Gieczu.

Fot.10. Grunty orne na terenie Dominowa.

Fot.11. Użytki zielone Rusibórz.

Fot.12. Rzeka Maskawa.

Fot.13. Autostrada A-2, widok z wiaduktu w Gieczu.

15.2. Ankiety – przykład

ANKIETA PROBLEMY, OPINIE, OCZEKIWANIA

Proszę o udzielenie odpowiedzi poprzez postawienie znaku „X” w odpowiedniej miejscu:

1. Informacja o ankietowanym:

płeć	Kobieta	Mężczyzna
miejsce zamieszkania	Miasto	Wieś
wykształcenie	Podstawowe	Zawodowe
Średnie	Wyższe	
wiek	16-20	21-35
	36-50	powyżej 65

2. Który z problemów środowiskowych uważa Pani/Pan za najistotniejszy dla terenu gminy.

Proszę o zaznaczenie najwyżej trzech wg. Pani/Pana najistotniejszych problemów:

- a) zanieczyszczenie gleby
- b) zanieczyszczenie wód powierzchniowych
- c) zanieczyszczenie wody pitnej
- d) zanieczyszczenie powietrza
- e) dzikie wysypiska odpadów
- f) wycinanie lasów
- g) osuszanie terenów podmokłych
- h) niewłaściwe stosowanie nawozów i środków chemicznych w rolnictwie
- i) inne (jakie)

3. Jakie Pani/Pana zdaniem powinny być kierunki dalszego rozwoju gminy ?

Proszę o zaznaczenie odpowiedzi, które Pani/Pana zdaniem są słuszne

- a) rozwój i zwiększenie znaczenia zakładu
- b) zwiększenie liczby zatrudnionych w zakładzie
- c) wzrost liczby małych firm, prowadzących różnorodną działalność
- d) rozwój rolnictwa
- e) rozwój przetwórstwa produktów rolnych
- f) inne (jakie)

4. Proszę o wskazanie co najwyżej trzech najważniejszych Pani/Pana zdaniem kierunków rozwoju.

Czy uważa Pani/Pan za słuszne:

- a) zalesienie nieużytków i gruntów o słabej przydatności dla rolnictwa*
- b) powstanie dzielnicy rzemieślniczo przemysłowej wzdłuż drogi*
- c) rozwój budownictwa wielorodzinnego (bloki)*
- d) rozwój rolnictwa ekologicznego na terenie gminy*
- e) rozwój turystyki weekendowej i agroturystyki*
- f) sprzedaż gruntów krajowym inwestorom spoza terenu gminy*
- g) sprzedaż gruntów inwestorom zagranicznym*

5. Które z inwestycji infrastrukturalnych powinny być Pani/Pana zdaniem realizowane w pierwszej kolejności ?

- a) budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich*
- b) gazyfikacja wsi*
- c) pełna telefonizacja terenu gminy*
- d) remont dróg lokalnych*
- e) rozbudowa ośrodka zdrowia*

Aktualnie w opracowaniu znajduje się Studium uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Dominowo ze zmianami, w którym to zostały wyznaczone tereny, na których dopuszcza się lokalizację elektrowni wiatrowych. Są to między innymi okolice miejscowości: Borzejewo – Gablin, Rusibórz, Kopaszyce, Poświętno.